

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

Дагъустандин Кьил Сергей Меликован 2022-йисан 28-мартдиз акъуднавай Указадалди, А.А.Тахо-Годидин тиварунихъ галай педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин илимдин кьилин кьуллугъчи, Урусатдин писателрин Союздин член Къурбан Халикович АКИМОВАЗ Дагъустан Республикадин халкъдин писатель лагъай гьуьрметдин тивар ганва.

Гъаким Къурбан. Лезги халкъдин машгъур писатель, алим, тарихчи, публицист... Лезги литературада ам, асул гьисабдай, гьикаятчи яз машгъур я. Гъаким Къурбанан къелемдикай гьикаятдин жуьреба-жуьре жанрайра кхьенвай хейлин эсерар хкатнава. Абурун арада романри кьетлен чка къазва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди чи къелемдин дуст, вафалу амадаг, ч'ехи ватанперес Къурбан Халиковичаз Дагъустандин халкъдин писателдин тивар мубаракзава ва адахъ чандин сагъвал, яргъи уьмуьр, яратмишунрин рекъе мадни еке агалкъунар хъун алхишзава.

1920 – йисалай акъатзава

N 13 (11022) хемис 31 – март, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Менфятлувал герек я

Дагъустан Республикадин Кьил Сергей Меликован регъбервилек кваз РД-дин наркоманиядиз акси комиссиядин заседание кьиле фена. Идан гъакъиндай редакциядиз РД-дин Кьилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекатдал наркотикар, психотропный ва абуруз ухшар маса шейэр маса гуниз, ишлемишуниз акси яз къайдаяр хуьдай органри ва чкадин муниципалитетри санал тухузвай к'валахдин менфятлувилай ихтилат фена.

Наркоманиядиз акси комиссияди тухузвай сад лагъай заседанидал Сергей Меликова хабар гана хьи, алай йисалай Дагъустанда "Законсуздаказ наркотикар маса гуниз, ишлемишуниз аксивалдай, профилактика авуниз, наркоманиядикай сагъаруниз талукъ" государственной программа уьмуьрдиз кечирмишдайвал я.

Гъукумдин ва къайдаяр хуьдай къурулушдин органри профилактикадин ва законсуздаказ наркотикар маса гузвай, ишлемишзавай гьалариз акси хейлин серенжемар кьиле тухузва. Гъа гьисабдай яз "Мак", "Россиядин аялар", "Каспийдин гъед", "Кьиникьалди гьина алверзаватла хабар це" - санлай къачурла, ибуруз ухшар 1,5 агъзур мярекат кьиле тухвана.

Наркотикар ишлемишуниз майил авай жаванар, к'елзавайбуру фадамаз чирун патал гъар йисуз республикадин образованидин идарайра тестирование кьиле тухузва.

И месэладикай ихтилат давамаруналди РД-дин МВД-дин министр Абдурашид Мегъамедова хабар гана хьи, 2021-йисуз Франциядай, Германиядай регионриз наркотикар гьизвай контрабандадин 3 канал дуьздадал акъудна. Контрабандадин деллар фикирда къуна, уголовный 12 дело къарагъарна. Маса регионрай республикадиз наркотикар квай шейэр гьизвай ч'ехи 36 каналдин вилик пад къуна. Алай

йисуз республикадиз наркотикар гьизвай 11 ва лап къуватлу наркотикар агакьарзавай контрабандадин 6 дуьшуьш дуьздадал акъудна.

Наркоманиядихъ галаз алакьалу гзаф тахсиркарвилер ци Махачкъала шегъерда арадал къевезва.

"Къайдаяр хуьдай ва региондин, чкадин гъукумдин органри къабулзавай серенжемризни килиг тавуна, тахсиркарвилериз кьил янавайбурувай вахчузвай наркотикар квай шейэри шагъидвалзава хьи, республикада чинеба наркотикар чуклурзавайбурун къадар гзаф жезва", - кьейдна А.Мегъамедова. Ада мадни лагъайвал, наркотикар чуклурзавайбуру алай аямдин электронный такъатрикайни менфят къачузва.

Республикадин къайдаяр хуьдай органри наркотикар маса гунихъ, ишлемишунихъ галаз алакьалу тахсиркарвилер дуьздадал акъудунихъ галаз сад хьиз, агъалияр, иллаки жегъилар, наркотикривай яргъа авуниз талукъ профилактикадин к'валахни кьиле тухузва.

"Къайдаяр ч'урзавайбуру республикадин лап яргъал, дагълух районра, чкайра анаша хкудзавай набататар цазва. Идахъ галаз алакьалу яз, кьейд авун лажим я хьи, гъукумдин чкадин органри абуруз аксивалзавай к'валах бегъемдиз тешкилнавач", - лагъана региондин МВД-дин кьили.

Гъа са вахтунда ада региондин министерствойрихъ, ведомствойрихъ, шегъеррин, районрин администрацийрихъ, общественный ва диндин организацийрихъ, волонтеррихъ галаз наркотикриз акси яз тухузвай Россиядин саналди тир умуми серенжемрихъ, профилактикадин к'валахдихъ менфятлувал жезвайдини кьейдна.

Иллаки жаванринни жегъилрин арада наркотикар гегъеншарзавай ва ишлемишзавай дуьшуьшар чируниз, дуьздадал акъудуниз кьилин фикир гузва.

Талукъ месэладин гъакъиндай баянар гудайла, РД-дин Кьили законсуздаказ наркотикар маса гуниз ва ишлемишуниз, профилактика авуниз талукъ яз тамам к'валах тухвана к'анзавайдакай лагъана. "Чи рикел Тарки поселоқда арадал атай ч'уру дуьшуьш алама. Гъавилей чун кье кьиле тухузвай къван серенжемрикай ваъ, чи к'валахди гузвай менфятлувилай рахун лажим я. Чаз анжах хъсан нетижаяр герек я. Наркотикар гегъеншаруниз акси яз ва инсанрихъ галаз тухузвай к'валахдин цийи рекъер жагъурун герек я", - лагъана региондин Кьили.

РД-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъай вилик финин министр Абдурагъман Магъмудова малумарайвал, агъалияр к'валахдалди таъминардай органриз атай 62 агъзур дагъустанвидиз цийи кеспиар къачудай мумкинвал гана. Идахъ галаз сад хьиз, министерстводин къурулушда аялрин ва жаванрин арада наркоманиядиз талукъ профилактикадин к'валах тухудай реабилитациядинни яшайишдин 6 центр кардик ква.

РФ-дин Госдумадин депутат Бийсултан Гъамзаева малумарна: "Синтетикадин наркотикар - им чи уьлкведиз малумарнавай гибридрин дяведин технология я. Ихътин вахтунда гъар са руководителдини вичин хиве авай жавабдарвал гьиссна к'анда. Алай вахтунда агъалийрин арада сагъламвилерин уьмуьр пропаганда авун бес жезвач. Гъа и месэладизни фикир гун важиблу я. Гъа са вахтунда наркотикрилай аслу хъанвай аялриз куьмек гудай реабилитациядин идараярни герек я".

Мярекатдал регионда наркотикар ишлемишунихъ, гегъеншарунихъ галаз алакьалу яз арадал атанвай гьалдикай РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади доклад авуна.

"Къенин юкъуз наркомания милли хатасузвал патал еке къурхулувал я. Чун адахъ галаз са ч'авузни рази хъана к'андач", - лагъана С.Меликова.

Нумрадай к'ела:

БАТАНПЕРЕСВАП

Далу падни фронт сад хъайила...

Европада мад фашизмдин суфат алай иланди кьил хкажнава. Залан, гъайиф къведай кар ам я хьи, ц'уд йисаралди са уьлкве, са стхаяр я лугъуз хъайи Украинада нацистрин, фашистрин клеретлар арадал атана, урус ч'алал рахазвайбуруз зулум малумарна. Гъахътин башибузукьурин тереф Рагъаклидай патан уьлквейрини хвена.

▶ 3

ЖЕМИЯТ

Багъавал акъвазариз жедани?..

Муьштерияр - яхдиз, къиметар балк'андал алаз катзавай хьиз я. И кардикай чи газетда кхьинни авунва. Гзаф крар, гъа вилик кваз, гъализ жедайбуру хьиз аквазватлани, недай-хъвадай сифте герек затларин, гъакли хейлин дарманринни къиметрин зарпанд къаз жезвач.

▶ 4

ИРС

Халкъдин хазина

Литературадин эсерар к'елайла, чи аялриз халкъдин бажарагълу тарих, адан къенин югъ ва гележег аквада. Эгер ч'алал гзаф фикир гайитла, абуруз уьмуьр, дуьнья, алам аннамшиз, школада къачузвай чирвилер дуьздаказ ишлемишиз чир жедат.

▶ 5

ХУЬРУЪН МАЙИШАТ

Бубадин кар давамарзава

Къелемлухда Крымдин селекциядин станциядай, т'вар-ван авай Щербакован къелемлухдай къелем гуз (подвой) гъанвай набататриз - п'линийрин тарарин т'урур ганва. Т'ур гун патал цанвай набататрин сортар ина гзаф ава. Адан багъда лап аск'ан ва юкьван къакъанвилер сортарин ичери к'елемарни ава. Заз акурвал, вичин чиле багъ кутаз к'анзавайбуруз инай хъсан еридин емишрин вири жуьредин сортарин къелемар жагъида.

▶ 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Къезил къиметрай къачуз жедат

Алай йисуз Россияда аялрин кешбэкдин (гайи гъакъидин са къадар пай элкьвена вахкунин) программа 31-мартдиз къуватда гъатда. Аялар ял ядай лагерриз къезил къиметдай 1-майдилай, гъакли гатун кьилей-кьилиз рекъе тваз жедат.

▶ 8

МЕДЕНИЯТ

Мумкинвилер гъилей акъуд тийин

Россиядин минпромторгди "Халкъдин художественный селяткарвилер. Россиядин эменни" т'вар алаз мектебра к'елзавай аялар патал федеральный метлебдин образованидин программа туькьурнава. Адан асул мурад акъалтзавай несил милли селяткарвилерин ивирив мукьва авун я.

▶ 9

Фонд арадал гъанва

Агъмед МАГЪМУДОВ

29-мартдиз Дагъустандин Кьил Сергей Меликов Украинада кьиле физвай дяведин гьерекатра телеф хъайи дагъустанвийрин хизанрин векилрихъ галаз гуьрушмиш хъана.

Республикадин Кьили абуруз башсагъ-лугъвал гана ва дагъустанвийри чпин гьунарралди Урусатдин аскердин вилегъвални алакьунар кьалурайди кьейдна. "...Гадайри чи уьлкве патал хаталувал арадал гъизвай душманрихъ галаз женгера иштиракна. Абуру Ватандин вилик чпин хиве авай буржи, фашистрихъ галаз дявээр тухвай члехи бубайри хъиз, кьегъалвилелди, жуьрэтлувилелди тамамарна.

Ватан патал чанар кьурбанд авунвай абурукай чи члехи Гъалибвилдин лайихлу ирсда-

рар хъанва. Чпин игитвилералди абуру вири дуьньядиз герек члавуз дагъустанвийр хайи накъвар патал чанни гуз гъазур тирди къалурна.

Къуне халис ватанпересар члехи авуна. Къе чна рикел хкизвайбур Дагъустандин, вири Урусатдин дамах я! Абурун экуь къамат чи риклерай садрани акъатдач", - лагъана Сергей Меликова.

Гуьрушдин вахтунда РД-дин Кьили хабар гайивал, Дагъустанда Украинада кьиле физвай гьерекатра телеф хъайи аскердин хизанриз куьмекар гун патал махсус фонд арадал гъанва. Фондуниз республикадин бюджетдай 50 миллион манат пул чара ийидайвал я.

"И фондуниз хайи чилихъ рик кузвай маса инсанрини куьмекар гудайдак за умудар кутазва. Ахтынбур лагайтла - квехъ галаз санал куь дерт пайзавайбур - тиммил авач. Фондуниз гъар са хизандиз 1 миллион манатдин къадарда аваз пулдин такъатар ахъайда", - алава хъувуна С.Меликова.

Ада гъакни республикадин гьукумдин организ магърумвилер хъанвай хизанриз жуьреба-жуьре месэляяр гъялуни карда алакьдай вири жуьредин куьмекар гуниз эвер гана. "Украинада телеф хъайибурун хизанар - диде-буба, уьмуьрдин юлдашар, веледар, мукьва-кьилияр - вири чи гуьзчивилик жеда ва абурувай чи кьайгъударвилик умуд кутаз жеда", - кьейдна республикадин Кьили.

Дагъустандиз лув гуда

Апрелдин вацра Кеферпатан Кавказдин регионра чартерриз (асул гьисабдай турсеператорри тешкилзавай самолетрин рейсер) талукь туризмдин махсус программа кардик акатда. Идакай Пятигорск шегьерда уьлкведин экономика вилик тухунин жигъетдай кьиле фейи форумдал Ростуризмдин регъбер Зарина Догузовади хабар гана.

З.Догузовадин гафарай малум хъайивал, сифте нубатда программа Дагъустанда кьилиз акъудиз гатунда. Сад лагай рейсерни Москвадай Махачкъаладиз кардик акатда.

"Чна чартеррин программадин сергъятар гегеншарзава. Ци туризмдин сад лагай чартерри Кеферпатан Кавказдиз лув гуда. И жигъетдай чна кьве турсеператордихъ галаз икьрарар кутуннава. Сад лагай чартерди 30-апрелдиз Москвадай Махачкъаладиз лув гуда", - лагъана З.Догузовади.

Адан гафарай гъакни малум хъайивал, гьелелиг "Москва-Махачкъала" маршрутда 10 рейс фикирда кьунва. 10-июндилай чартерри Грозный шегьердизни лув гуда.

Рикел хкин, Пятигорскда кьиле фейи форумда Дагъустандай члехи делегациядини иштиракна. Аник РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимов, республикадин транспортдин ва рекъерин майишатдин, промышленностдинни алишверишдин, туризмдин ва НХП-дин рекъий вилик финин министрар - Жамбулат Са-

лавов, Низам Халилов, Эммин Мерданов, маса ведомствойрин векилар, РД-дин Халкьдин Собранидин депутаттар, карчияр квай.

Цийи хъийида

Чи мухбир

28-мартдиз Дагъустандин Кьил Сергей Меликова "Почта России" АО-дин "Кеферпатан Кавказ" макрорегиондин директор Максим Ткаченкодихъ галаз гуьруш кьиле тухвана. Абуру 2025-йисалди почтадин алакьадин хуьруьн чкада авай отделенияр цийи-кьла тукьлуьр хъувунин жигъетдай РФ-дин Президентди ганвай тапшуругъдиз талукь месэляяр веревирдна.

Алай вахтунда Дагъустанда почтадин алакьадин 570 отделение ава. Абурукай 315 цийи-кьла тукьлуьр хъувун патал кардик кутунвай программадик акатнава. М.Ткаченкодин гафаралди, гьилевай йисуз республикада 63 отделенидин дараматар кьайдадиз хкида, абурукай 2 модульный отделенияралди звезда.

М.Ткаченкоди мадни кьейд авурвал, "Почта России" АО-ди Дагъустандин гьукумдин организ галаз сих алакьада аваз кьвалахзава. Жуьреба-жуьре месэляяр гъялуни карда куьмекар гунай ада республикадин руководстводиз сагърай лагъана.

"Почта России" АО стратегиядин метлеб авай члехи карханайрикай сад я. Алай вахтунда ана 310 агъзур касди кьвалахзава.

Гуьрушда гъакни РД-дин вице-премьер Ризван Гъазимегъамедова, рекъемрин рекъий вилик финин министр Юрий Гьамзатов, "Почта России" АО-дин Дагъустанда авай Управленидин кьил Махач Мегъамедова иштиракна.

Игитдиз бахшна

28-мартдиз Къурагъ райондин Кирийрин школа-интернатда Советрин Союздин Игит Эсед Салигъован экуь къаматдиз бахшна волейболдай итимрин арада республикадин дережадин 50-турнир кьиле фена. Ана иштиракай мугъманри ва иштиракчийри кьейд авурвал, турнир вини дережада аваз тешкилнавай.

Къизгъиндаказ кьиле фейи кьугъунриз килигиз Дагъустандин жуьреба-жуьре пилерай атанвай тамашачийрин къадарни гзаф тир. Хала-хатурвилез рехъ тагунин мураддалди Махачкъаладай республикадин категориядин судья Къурамегъамед Къурамегъамедова эвернавай. Нянихъ гъалибчи командаяр тайин хъана. Ик, Э.Салигъован Кубок Хун-

зах райондин командади къазанмишна. 2, 3 ва 4-чкаяр, талукь тирвал, Шамил, Къурагъ ва Унцукул районрин хкъанвай командайри кьуна.

Гъалиб хъайи командайрив шабагъар вахуниз талукь шад мярекатдал игитдин кьегъалвиликай хъиз, спортдин важиблувиликайни райондин кьил Замир Азизов рахана. Шабагъар администрациядин физический культурадин ва жегилрин крарин рекъий отделдин начальник Рамиз Рамазанова вахкана. Турнирда иштиракай вири командайриз медалар, грамотаяр ва спортдал машгъл хъун патал лазим затлар, тафаватлу хъайи 7 волейболистдиз ва тамашачийрини махсус пишкешар гана. Судьярин кьвалахни кьейд тавуна тунач.

Имамдин гьуьрметдай

Алай йисуз Дагъустанда имам Шамил дидедиз хъайидалай инихъ 225 йис тамам хъуниз талукьарнавай са жерге мярекатар кьиле фида. Чаз малум хъайивал, и кардиз талукь яз республикада гьукуматдин дережада аваз махсус план тукьлуьрнава.

Алатай гъафтеда "Лезги газетдин" редакциядиз имам Шамилан тварунихъ галай фондунин президент Алиасгъаб Хархачаев ва адан заместитель Седредин Жафаров мугъман хъанвай. Коллективдихъ галаз кьиле фейи гуьрушдал абуру ихтилат физвай лишанлу вакъадихъ галаз алакьалу яз Кьиблепатан Дагъустанда тешкилзавай мярекатри-кайни ихтилатна.

- Дагъустандин вири имамрин муаллим, насигъатчи, дагъвийрин руьгъдин буба Ярагъ Мегъамед тир, - рикел хкана А.Хархачаева. - Ада Шамилан уьмуьрда иллаки кьетлен чка кьунва. Садра къванни Ярагъ Мегъамедан вязерихъ яб акалай кас Исламдин пеленгдиз элкьведа ва душмандихъ галаз кьиле физвай женгера ам магълуб жедач, - лагънай имам Шамила члехи шейхдикай. Гъакьикъатдани, Ярагъ Мегъамед себеб

яз, адан хайи хуьр дуьньядин жуьреба-жуьре пилерай инсанар кьватл жезвай зияратдиз элкьвенвай. Абурун виридан мурад, къаст шейхдивай чирвилер къачун тир. Гъавилай Шамилан 225 йис тамам хъунин сергъятра аваз жуьреба-жуьре конференцияр, элкьвей столар тешкилунихъ галаз санал Мегъарамд-хуьруьн райондин Ярагърин хуьре Къуьран кьелдайбурун арада республикадин дережада аваз члехи конкурс тухудай нятни ава, - хабар гана А.Хархачаева.

Седредин Жафарова имам Шамила Кавказдин дяведа кьугъвай роль, адан регъбервилдин, тешкилатчивилин алакьунар кьейдна. Ада гъакни имамдин набрин арада гзаф къадар лезгийрин хъайиди рикел хкана ва редакциядин коллективдиз абурукай газетдиз макъалаяр хъинин теклиф гана.

Гуьрушдин эхирдай «Лезги газетдин» кьилин редактор Мегъамед Ибрагъимова мугъманриз сагърай лагъана, ихтилат физвай вакъадихъ Дагъустандин халкъарин арада дуствал мадни мягъкемарунин жигъетдай члехи метлеб авайди кьейдна.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 30-мартдиз Дагъустанда коронавир-ус акайтабурун къадар 92 123-дав агакънавай. Эхиримжи юкьуз коронавир-ус ака-тай 53 кас дуьздал акъудна.

Гъа са вахтунда духтуррилай начагъ хъайи 84 065 кас (эхиримжи юкьуз - 182 сагъар хъийиз алакьнава. Дагъустанда коронавир-усдик 3579 (эхиримжи юкьуз - 0) кас кьена.

Кавказ патал женгерин 80 йис

Нариман ИБРАГЪИМОВ

ЕВРОПАДА мад фашизмдин суфат алай иланди кыл хкажнава. Залан, гъайиф къведай кар ам я хьи, цлуд йисаралди са улкве, са стхаяр я лугъуз хъайи Украинада нацистрин, фашистрин клеретлар арадал атана, урус члалал рахазвайбуруз зулум малумарна. Гъахъин башибузукърин тереф Рагъакидай патан улквейрини хвена. Нетижанда къе Украинада дядедин гьалар ава. Вири Европа фашизмдилай хвейи, азад авур Россиядиз акси экъечинава. Тарихдин вакъийрикай тарс хкудनावач.

Гитлеразни дуньядин агъа жез кланзавай. Ада вичин нацистар Кавказдин даглар, берекатлу, девлетлу чилерни къаз рекъе тунай. Амма эхир кыл квел куьтягъ хъана? Кавказдин дагълара фашистрин геллегар дарбадагъна.

Ватандин Чехи дядеда Советрин Союздин халкъари ва Яру Армияди фашистрин Германиядихъ галаз саки вад йисуз тухвай кызгын женгер рикелай тефидайбуру хъана. Делилри тесстикрзавайвал, Кавказ хуьн патал 1942-1943-йисара кыле фейи женг лап зурбабурук, Советрин государство патал важиблур акатзава.

Рикел хкин: 1942-йисан сифте кылерай советрин къушунрилай Харьков хуьз хъаначир, фашистри йигин еришралди къибледихъ гъужумнай. Душмандин гъиле Дондал алай Ростов ва маса шегъерар гъатна. Гитлераз Кавказдиз, Бакудин нефтладин мяденриз

ра Румыниядин, Словакиядин ва Италиядин армиярни авай. Клейстан танкарин, Руоффан 17 лагъай ва Румыниядин 3-армийри виликди гьерекатна. Цавай абуруз лютфтваффейрикай ибарат гъавадин 4-флотди куьмек гузвай. Дондин, Армавирдинни Майкопдин операцияр твар акъалтай женгера душмандин хура Яру Армиядин къушунрилай акъвазиз хъанач.

1942-ЙИСАН 23-июлдиз Дондал алай Ростов муьтлугъарай душмандин Кубандал гъужумна. Советрин къушунрилай фашистрин лазим тир басрух гуз алакьнач. Абуру къулухъди члугуна. 18-лагъай армиядин сенгеррай пад акъудай немсер Батайсқдиз мукъва хъана. 26-июлдиз алава къве дивизиядалди таъминар хъувур 18 ва 37-армийри, Дондин къваларивай душман чукурини къаст аваз, фрицриз акси гъужум авуна. Гъайиф хьи, тлем акакьнач. Нетижанда Къибледин фронтдин вири мулкара гъалар члугура патахъ элкъвена. Чибуру къулухъ члугуна, фашистри са артух четинвал авачиз, Кубандин геьенш чуьлларай виликди еримешна.

28-июлдиз Къибледин фронт чукурна, адан къушунар Кеферпатан Кавказдин фронтдив вахкана. Верховный Ставкади адан вилик везифа эцигна: вири къуватралди душмандин гъужумдин вилик пад къун, Дондин къиблепата гъалар дуьзгъун патахъ элкърун. Амма аскерралди, техникадалди хейлин къуватлу тир душмандихъ галаз зурба телефилер арадал гъизвай кызгын женгерай акъатнавай Яру Армиядин къушунрихъ немсериз аксивалдай такъат амачир. Гъави-

каз патал кыле фейи женгерин сад лагъай пай акъалтна. Немсерин "Эдельвейс" план кылиз акъатна. Абурулай Закавказьедиз, гъаки мукъвал тир рагъэкъечдай патан улквейризни гъахъиз хъанач. Туркиядини немсерин терефдал элячдай жуьрэтнач. Женгера немсерин 100 агъзурдалай гзаф аскерар телеф хъана.

Кавказ патал кыле фейи дядеда яру аскерри къалурай къегаьвилери къиблепатан сенгерар мадни мягъкемардай мумкинвал гана. Кызгын ва гзаф телефвилер арадал гъайи женгера къалурай къегаьвилерай агъзурралди аскерар, офицерар, партизанар, далу пата зегъмет члугур агъалияр орденралди, медалралди къейдна. СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди "Кавказ оборона авунай" медаль тайинарна. Адаз гзаф къадарда женгичяр ва зегъметчяр лайихлу хъана.

1942-ЙИСАН гаталай 1943-йисан зулалди Советрин къушунри Германиядин армияриз къур ягъунри Ватандин Чехи дядедин кар алай женгера - Сталинград ва Кавказ патал кыле фейи - зурба гъалибилер къазанмишдай, фашистрин еке къуватар тергдай мумкинвал гана. Ида Яру Армиядин аскеринни офицеррин руьгъ хкажна, абуру мадни уьтквемвилелди женгер члугунал руьгъламишна.

Ватандин Чехи дядедин тарихда Кавказ патал кыле фейи женгерихъ къетлен метлеб ава. Советрин къушунрин уьтквемвал, дирибашвал, вафалувал себеб яз, Кавказ душмандин гъиле гъатнач. И кызгын женгера 2

Далу падни фронт сад хъайила...

гъахъдай, транспортдин ва военный промышленностдин зурба центр тир Сталинград къуниз рехъ ачух хъана.

"1940-ЙИСАРА Бакудин ва Кеферпатан Кавказдин нефт СССР-дин вири экономика патал кар алай чешме тир. Украина душмандин гъиле гъатайдалай гуьгъуьниз техил гъасилзавай Кавказдин ва Кубандин важиблурвал, метлебувал виниз акъатна. Идалай гъейри, и маканра улкведедин экономика патал менфятлу рудаярни авай. Эгер Кавказ гъилей акъатун хъайитла, СССР-диз акси яз тухузвай дядедин сергъатар геьеншарзавай. Гитлера "А" группадик кутунвай вири къушунрин генерал-фельдмаршалрин (В. Лист, Э. фон Клейст, Э. фон Макензен, Р. Руофф, П. Думитреску, Й. Туранец, Ш. Юрек, И. Гарибальди командующийар) вилик везифа эцигнавай: Дон вацлун къулухъ хъфенвай советрин Къиблепатан фронтдин къушунар Ростов шегъердин къваларив гъалкъада тун, къирмишун ва Кеферпатан Кавказ къун. Ахпа Новороссийскдин, Туапседин ва, гежел теьгъена, Грозныйдин, Бакудин аявал авун. Гъа са вахтунда Грузиядиз гъахъдай мумкинвални арадал гъун.

Сталинграддал гъужумун патал тежрибалу армиярикай фельдмаршал фон Вейхсан регъбервилек кваз "В" группа гъазурнавай.

Душмандин зур къалурзавай Къибледин фронтдин кыле Р.Малиновский, Закавказьедин фронтдин - командующий И.Тюленев, Кеферпатан Кавказдин фронтдин - командующий С.Буденный, Чулав гуьлуьн флотдин кыле командующий Ф.Октябрьский акъвазнавай. Женгер башламишдай кыляй Яру Армиядин ихтиярда 112 агъзур аскер, 121 танк, 2160 женгинин тупар ва алатар, 230 самолет, душмандинхъни 170 агъзур аскер, 1130 танк, 4,5 агъзур женгинин тупар ва алатар, 1000 самолет авай. 1943-йисан январдиз и рекъемар ихътинбуру хъана: Советрин пата - 1 миллион кас, 1,3 агъзур танк, 11,3 агъзур женгинин тупар ва алатар, 900 самолет. Душмандин пата, талукъ тирвал, - 764 агъзур, 700, 5290, 530.

Тарихдин ктабра кхъенвайвал, гъалибилери руьгъламишнавай, хейлин артухан такъатралди таъмин тирди гъиссзавай ва Гитлеран зурди къуват гузвай душмандин 1942-йисан гатуз Кавказ къун патал чехи гъужум тешилна. Нацистрин Германиядин къушун-

ляй фашистри сад-садан гуьгъуьналлаз Ставрополь, Армавир, Майкоп, Краснодар, Элиста, Моздок къуна. Эльбрус дагларин кукушдал немсери чпин пайдах аклурна. Анжах 1942-йисан сентябрдин эхирра Малгобек райондин мулкара, дагълара немсерин гъужумдин вилик пад къуна, душмандин мад виликди гьерекатдай мумкинвал хъанач.

И вахтунда Германияди Сталинград къун патални еке къуватар желбнавай. Советрин къушунри чилин са члук, куьче, квал хуьн патал, чанарни гъайиф текъез, члугъазвай женгери нетижана гана. Кавказдин дагъларани душмандивай виликдай хътин гьерекатар хъийиз хъанач. Ватан хуьн патал Кеферпатан Кавказдин вири республикайрин, областрин, крайрин халкъар къарагъна. Агъзурралди итимар, дишегълияр, жегъилар гуьгъуьллувилелди фронтдиз фена. Душмандинхъ галаз дагълара гъевечи женгер тухудай махсус отрядар, ротаар тешилна. Абуру фашистрив я юкьуз, я йифиз ял ядай мумкинвал вугузачир. Летчикрини датлана фрицар алай, клеви хъанвай чкайрикай хабар гузвай ва чи къегаьлри абуру хабарсуз къирмишзавай.

Ятлани Германияди Кавказдин мулкариз цийи-цийи алава дивизияр рекъе твазвай. Абурун куьмекни галаз 1942-йисан 25-сентябрдиз генерал Ланцан командованидик кваз немсери нубатдин гъужум башламишна. Абурун мурад Туапсе шегъер къун тир. Къве патайни гзаф телефвилер арадал атана. 4-октябрдиз Верховный Ставкади Черноморский группадин къушунриз акси гъужум кыле тухунин тапшуругъ гана. 9-октябрдиз чи къушунри немсери вири терефрихъ ийизвай гъужумар акъвазарна. 14-октябрдиз фашистри мад виликди фин патал алахъунар авуна. 25-октябрдиз абуру Нальчик галай патахъ гьерекатна. Зайиф хъанвай 37-армиядин сенгеррай пад акъудна, душмандин Нальчик ва ахпа Гизель къуна. Мад адавай чпин алчах мурадар кылиз акъудиз хъанач. Ноябрьдин сифте кылерай Яру Армияди Гизель азадна ва Германиядин къушунриз Грозныйдин, Бакудин нефтладин мяденрихъ фидай рехъ гъамишалугъ агална.

СОВЕТРИН къушунри Москвадай агакьнавай тапшуругъ сад тир: вири къуватар санал къватна, вири мумкинвилерикай менфят къачуна, душмандин сенгерал гъужум авун ва Моздокдинни Алагирдин патарив гвай фрицрин армияр барбатлун. Гъа идалди Кав-

агъзурдалай виниз дагъустанвийри иштиракна. Агъзурралди дишегълири, яшлугуру, жегъилри душмандин къушунриз, танкариз акси сенгерар тукълурун патал зегъметдин фронтда иштиракна. Душмандин самолетри Махачкъаладин, Каспийскдин, Дербентдин, Дагъустандин Огнини цавара цлар янайтлани, чилел "Гитлеран къушунриз муьтлугъ хъухъ, женгера иштиракмир, къун чна коммунистрикай азада..." гафар кхъенвай листовкаяр чукурнайтлани, дагъустанвийри чпин уьтквемвал, СССР-дин государстводиз вафалувал къалурна. Агъзурралди яшлугуру, дишегълири, жаванри 1942-йисан хуьтлугъ аязрикди Хасавюртдин, Махачкъаладин, Дагъустандин Огнини майданра душмандин танкарин, къушунрин вилик пад къадай сенгерар тукълурини карда иштиракна. Агъзурралди жегъил итимар хайи чил хуьн патал гуьгъуьллувилелди фронтдиз фена.

Дагъустанда и вахтунда гуьгъуьллу атлугрин эскадрон тешилнай. Адаз Граждан дядедин игит Къара Къараева команда ганай. 416-дивизиядик кваз дагъустанви атлугри немсериз рикелай тефидай ягъунар къуна, гъалибвал мукъвал авуник чпин пай кутуна.

КАВКАЗ душмандикай хуьн патал хейлин дагъустанвийри, гъа гъисабдай яз чи ватангълирини чпин чанар къурбандна. Абурукай сад Советрин Союздин Игитвилдин тварциз лайихлу хъайи дирибаш летчик Валентин Эмиров я. Душмандин самолетар къирмишзавай летчикди 1942-йисан 2-сентябрдиз кыле фейи Дагъустандин халкъарин митингдал гъиле яракъ къаз жедай къванбуруз Кавказ хуьн ва фашистар терг авун патал къарагъуьнз эвер ганай.

Дагъустандин халкъдин шайр Хуьруьг Тагъира душман лянетламишзавай шиирар кхъенай. Итимар фронтда авайтлани, дишегълири, жаванри карханайра, колхозра, совхозра зарбачивилелди зегъмет члугъазвай, фронтдиз сурьсет, алуькдаиди, яракъар, пулдин такъатар, балкларни рекъе твазвай.

Садвал зурба къуват я. Вири халкъ сад хъана члугур зегъметди, гъунарлу женгери Ватандин Чехи дядеда фашистрин Германиядал гъалибвал къачудай мумкинвал гана. Гилани чаз улкведа, республикада къайдакъанун, Президентди вилик эцигъазвай везифаяр ян тагана таммарун ва мадни вилик фин патал садвал герекзава.

Уьтквемвал

Абд АЗАДОВ

Дяве ислегъ са инсандизни, уьлкведизни кланзавайди туш. Иллаки гзаф дядейрин цаярик, къукърумик акатай, телефвилерин, къурбандрин сагъибар хъайи Россиядин Федерациядиз, адан мулкунал яшамиш жезвай халкъариз. Амма фашистрин гел къур бандеровчияр, миллетбазар себеб яз, Россия Украинада махсус серенжем тухуниз, стха улкве ва халкъ фашистрикай азад авуниз мажбур хъана.

Махсус серенжемра, чи улкведин вири халкъарин векилри хъиз, Дагъустандин халкъарин къегаьлрини иштиракзава.

Ики, Донбасдин мулкар фашистрикай азадад вахтунда къегаьвал къалурай дагъустанви Нурмегъамед Гъажимегъамедов, сад лагъайди яз, Россиядин Игит лагъай тварциз лайихлу хъана. И йикъара РФ-дин оборонадин министрдин заместитель Юнус-Бег Евкурова Игитдин гъед Гъажимегъамедован уьмуьрдин юлдашдив вахкана.

Россиядин центральный телеканалри гъар юкьуз Украинада кыле тухузвай махсус серенжемра дирибашвал къалурзавай, миллетбазриз ягъунар къазвай ва женгинин юлдашар къутармишзавай къагъриманрикай хабарар гузва. Абурун арада лезгиярни ава.

Ингъе са шумуд югъ идалай вилик Яру Пайдах авай 1-Брестско-Берлинский инженервиллинни саперрин гвардиядин бригададин командир, РФ-дин Яраклу Къуватрин полковник **Камил Сейфединович САЛИМХАНОВАН** игитвилек малумарна. Ам Кцлар шегъердай я, фадлай Россиядин Федерацияда яшамиш жезва.

РФ-дин оборонадин министрстводин пресс-къуллугъди хабар гайивал, полковник Камил Салимханова регъбервал гузвай подразделениди, нацистрин гуьллейрин харцик чи аскерриз къве вацлалай элячдай муькъвер са куьруь вахтунда тукълурна, абуруз виликди гъужумдай мумкинвал яратмишна. Идахъ галаз сад хъиз Салимханова чи къушунар саламатдиз виликди фин патал са шумуд район, реквер, муькъвер ва дараматар минайрикай миьхна. Виниз тир пешекарвилелди, женгинин еке тежрибадалди тафаватлу полковник Салимханова вичин дирибаш гьерекатралди муькъвелай физвай чи аскерар диверсантрин клеретди къирмишунин вилик пад къуна.

Гъа са вахтунда Салимханова, тешиллувилдин, жуьрэтлувилдин ерияр ишлемишуналди, Украинадин миллетбазрин гъилик квай мулкарай инженервиллин къадалай виниз техника Донбасдинхъ акъудна, гъакини женгерин нетижанда къайдадикай хкатнавай яракълар чан хкана. Ихътин мисалар мадни гзаф гъиз жеда.

Веревирдер

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделедин редактор

Регьятди хьиз аквавай и суалдиз завай садлагана жаваб гуз жезвач. "Эхь, жеда" лагана жаваб гайитла, бязибурз закай хьел атун мумкин я. "Ваь, жедач" жаваб гайитла... Уьмуьрда тежер кваллах ава жал?.. Кье багдади пака гьакл кларарикни аватун мумкин я. Месела, са вахтарин чи лап багъа машина, бязи пек-партал, безекар ва ик! мадни маса затлар гила низ виле аквазма? Гьихьтин хьсан ктабриз са кьиметни гузмач.

Чи ихтилат багъа машинрикаи пек-парталрикаи туш. Безекарни парабурз лап герек затлар яз аквазмач. Датлана герек жезвай гьар ийкан лазим шартлар багъа хьуни, абурун жиливар кьаз тахьуни чи гзаф инсанрик кьалабулух кутаза. Дяведин ва адалай гуьгуьнин кесиби, гишин ийсар алатна. Гила 70-80 йисар вилив хуьзвайлани, чун, санлай чи общество инсан текьена амуькуни, яни ам хуьнин лап агъа кланин кьадардин суьрсетрикай, кьиметрикай, мажибрикай рахун давам жезва. Базардин багъавал кье акурвал пака амуькьзава.

Муьштерияр - яхдиз, кьиметар балкандал алаз катзавай хьиз я. И кардикай чи газетда хьинни авунва. Гзаф крар, гьа вилик кваз, гьализ жедайбур хьиз

Багъавал акъвазариз жедани?..

аквазватлани, недай-хьвадай сифте герек затларин, гьакл хейлин дарманринни кьиметрин зарпанд кьаз жезвач. Неинки чи республикада, гьакл вири уьлкведа ихьтин гьал авайди чи саки вири СМИ-ра гьар юкьуз раижзава.

Иллаки ОПТ канал и карда вилик жергейра авайди хьиз я. И каналдин журналистри шейэр (суьрсетар) багъа хьуни месэла вири уьлкведихь галаз санал веревирдзава. "Отражение" программада.

Жавабар гзаф ятлани, асул метлеб сад я: кьиметар багъа хьуни себебар чи алишверишдин хиле (инал - базарда) са жуьрединни кьайда, яни государстводин кьаюмвал тахьунихь галаз алакьалу ийизва.

Дугьриданни, базар чина нин гьиле ава? Шей (суьрсетар) арадал гьизвайбур - садбур, маса гузвайбур 3,4-жергединбур, мадни гзаф яргьабур жезва.

Ик! салан майва, месела, келемдин кватл муьштеридив агакьдалди агъа клан 3-4 кас арачияр (исятда лугьузвайвал, "бизнесчиар") майданда жезва. Гьарда вичи маса кьачур шейинин кьиметдал, вич "кесиби" тахьун патал са манат (ва гзафни) эцигзава. Сала 1 манатдай кьачурди базардал алайда 10 манатдай маса хгузза. Еридизни, хийирдизни, зарардизни килиг тийиз...

Инал чеб чпелай суалар кьезва: девлетлу вуж жезва? Кесиби вуж жезва? Ни арадал гьизва суьрсетдин кьимет? Экономика (кьенятлувал) хкаж жезвани? Кьенятлувал авачиз, ужуз жедани шейинин кьимет? Вагьши базардиз хас яни са нин ятла хийирдикайни кьенятлу-виликай, жуваз акъваззавай кьимет агъузариуникай фикир авун?..

Бязибур (иллаки экономистар туширбуру) лугьузза хь, гуя шей бул хьайитла, базар ужуз жеда. Амма чи хьтин вагьши базарда гьикьван бул хьайитлани, шей ужузардач. Ктуьрна, гадарни ийида, агъузардач суьрсетдин кьимет. Базардин адет гьам я. Ана, сад галачиз, масадавай вичин кьилдин рехь

хькьгиз жедач. Тергда ахьтин акси, аси "бизнесчи". Базардин иесидиз такланвал ийидайди чи базаррал жабагьат ала.

Мад суал кьезва: бес ина кьайда твадай са жуьредин тешкилатни государстводихь авайди тушни? Алишверишдин инспекция? Кьиметрин инспекция? Еридин инспекция? Налогрин кьурулуш? Гуьзчивалдай прокуратура? Кьанун-кьайдадин органар?.. Монополистриз акси кьурулуш? Потребкооперация?.. Инал тварар кьунвай вири кьурулушар чина кардик квайди я лугьузза эхир...

Дугьриданни, аламат я. Икьван кьул-лугьар, чпи шей гьасил тийизвайбур, гьа "келемдин кватл" гьасилзавай сада хуьз-вайди тушни? Ибувал винидихь лагьан-вай шей маса кьачуз маса хгузвайбурун кьатар (лутуйрин кьефлеяр) алава жезва!..

Им гьикьван эйбегер тежер ятла, нивай кьил акьудиз жеда? Махуна хьиз, сад - туьрез гвайди, кьад - тларар гвайбур?..

Чун винидихь раханвай телеканалдай раиж авурвал, чи члехи уьлкведин саки вири пиперай инсанри (пенсионери, ялгуьзуьбуру, кар-кеспидик квачирбуру, гзаф аялар галайбуру, лап агъа кланин мажибар авайбуру) базар государстводивичин кьаюмвилик кутун, шей гьасилзавайдани муьштеридин арада маса са "карчини" ("бизнесчини") тахьун лазим тирди кьейдзавай. Амма им "план чаз герек туш" лугьузвай чи хьтин общество кьиле фидай кар ятла заз чидано.

Дуьньядин виликди физвай экономикай авай уьлквейра (Китай, Бразилия, Корея, Европадин бязи уьлквейра) базар

шей гьасилзавайбурунди тирди раижзава. Гьатта лап гьевчи хуси майишатда гьасилай, хизандин игьтияжрилай артух амуькьзавай са литр нек ва я са килограмм емишар маса кьачузвай государстводин карханаяр (заготовкяйрин контора) авайдакай рахазва.

Ихьтин кьуллугьар Советрин девирда чи вири хуьрерани, районрани, гьатта шегьеррани авайди тир эхир! Хамар, сар, какаяр, як, нек, емишар, майваяр кьабулдай пункт (туьквенар) авай. Хуьре, чилел зегьмет члугур, шей гьасилай касдин жафа бада физвачир. Гьа хуьре чкадал адав кутугай кьимет агакьзавай. Хуьз-вай касди вични, хизанни, хуьрни, шегьерни. Катзавачир ам, хуьрни, дагьларни, аранарни бушдаказ туна, кьил хуьдай са пипл жагьуриз...

И мукьвара зал вилерин больницада (Махачкьалада), вич Магадандай хтана лугьуз, пашманвалзавай са мегьарамдхуьруьнви жегьил итим гьалтна.

Кьез ван жезвани? Мегьарамдхуьрелай Магаданда кьил хуьз вичиз регьят тир лугьузвай факьирди... И йикьа вучиз ава чи халкь? Идакай чи гьи дережада (чкадал алай муниципалитетра, республикада, мадни виче) гьикл фикризаватла?

Москвандин областда мугьманвиле авайла, гьанин яшлу кайванйири ийизвай суьгьбетрин шагид хьана зун. Ана ни картуфар, келемар, газарар хцазмач. Голландиядай "фермерар" атана, абуру "иесивалзава" инин чилерин? Цуьквер цаза абуру, картуфарни келемар ваь...

Рикел, иесияр Москвада ва я маса меркезра аваз, Дербент, Мегьарамдхуьруьн, Ахцегь ва маса районрин мулкарал кьикьан жуьгуьнралди кьвна хуьз-вай, гила кьалгьанри кьунвай вишералди гектарар, виликан саларни багьлар, уьзумлухар кьезва.

Я инсанар, гьарайзава рикли, куьн а яргьара кьехь кьекьезва? Вучиз чкадал гьализ жезвай месэляяр хьайитлани ина гьалзава? Ихьтин шартлара суьрсетрин кьиметар ужуз жедани бес?!

Девирдин тегьуьнар

Тегьи МЕГЬАМЕДОВ

2019-йисан эхирра дуьньяда пайда хьайи коронавирсудин тугьвалди, малум тирвал, вичин чулав чин кьалурна. Хейлин уьлквейриз, шегьерриз, хуьрериз гьич рикелни алачир зидвилер гьана. Кьурбандрин кьадар миллионри агакьна. Шукур Аллагьдиз, гила вирусдин гьерекатар кьез-кьез зайиф жезва.

И дуьньяда инсан халкь хьайи чавалай инихь жуьреба-жуьре тегьуьнар хьайиди я. Мисал яз, дяве, ички, наркомания гзаф кьадар инсанар телеф хьунал гьизвай тегьуьнар я. Дяведин "гуьнарар" чаз гьар юкьуз те-

левизордай аквазва. Ичкидин аламатар акун патални са акьван яргал фин герек жезвач. Нянин кьилий кимел экьечун бес я: анал пиянбуруни тахьана жедач. Бязибур лагьайтла, ким духандиз элкьуьрда, гьанал ацуькна хьвада.

Эхиримжи йисара чи хуьрера тазиятдин мярекатрик урусрин "поминкаяр" кутунва. Урусри "поминкаяр" пуд йикьалай ийизватла, чибур гьиле-гьилди кьиле тухузза. И тегьуьнрин эхир мус жедатла яраб? Ибур дагьвийрин уьмуьрдив, кьанажагьдив эсиллагь кьазвай крар туш. Чна несилриз вуч тазва? Винидихь кьейднавай "азарар" акатзавай гьар сада вичин вилик и суал эцигун лазим я.

Дяве - ажугьвал, ажал я!

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Президент В.Зеленский, гьикьван хуьй манасуз, гьахьсуз дявеяр? Язух дидейрин, жегьил чанарин, халкьарин риклери вуч лугьузватла?! Тахьайтла, дидеди "чан бала" лагьай вахтар куь рикелай фенва жал?

Дяве - фагьумсузвал, чапхунчивал, инсафсузвал, кьирмишун я! Американи Европа чешне яз кьуна, гьа футфадал кьуру дамахар ийиз, жуван ватангьлияр, стха халкьар хайи-тахайдаз элкьуьрун, пайи-паяр авун, уьлкведа цай-гум тун дуьз туш! Дишегьли, аял аквазмач. Вуч ажугьвилер я? Шумуд йис дяве аваз, бес я, бе-ес! Халкьар гьелек хьанва, гьеле-ек! Кьилихриз зайиф, масадан чала авай ата-бата, чир хуьхь, кьвач галкьайвалди, кьа-

рагь хьийидач, садни жедач ви гьил кьадай. Гьа рикле сикл авай Байденани куь гьил кьадач. Жуьрэтлувал я Россиядин Президент В.В.Путинанди. Ам кьуршахар кьаз экьечизавач кьехь галаз. Гьеле эхзава. Са меслят жагьурун, куьн хьтин няс кас гьавурда тун кьилин винизвал тирди чизва адаз. Ягьунар-кьиникьар, ивиар экьичунар тахьун, шегьерар-квалер, рекьер барбат! тахьун патал, инсандин чан, уьмуьр-яшайиш эвел чара тирди чиз, кьехь галаз меслятар ийизни алахьнава. Аферин касдиз. Сагьрай вич!

Вакай гьеле жегьилзамаз президент хьанва. Идалай еке бахт авани? Куьне кьвед лагьай бахтунихь ялзаватла? Яраб ам вучтин бахт ятла?! Сагьламвал, халкьарин саламатвал я пачагьдин бахт.

Дяве ажугьвал, ажал я!

Масадан гьавурда акьун

Динара АБДУРАЗАКЬОВА,
ДГУ-дин филологиядин факультетдин
(ОЖ) 2-курс

Алай вахтунда чун рахунра цийи гафар ишлемишуниз мажбур жезва. Абурукайни сад толерантность гаф я. Вуч мана ава адахь? Ара-ара ван кьезва: "Толерантный хьана кланда. Мергьяматлувал, инсанвал кьалурун лазим я" Лугьузвайвал, кье гзафбуруз гьа толерантность бес жезвачалда.

И гафуниз талуьк камаллу гафар Франциядин твар-ван авай философ, шаир Вольтера лагьана: "Заз ви инанишвилер таклан я, амма абурукай рахадай ихтияр гун патал зун жуван чанни кьурбанд ийиз гьазур я". И келимайри толерантность гафунин мана ачухарзава. Яни чун маса инсандин тафаватлу кьетенвилерив, ерийрив, фикирив сабурулувлелди эгечун лазим я. Ихьтин кьетенвилерик инсан яшамиз жезвай гьални, адетарни, дингьливални, дуьньяди, обществодиз, яшайишдиз килигзавай тежерни, уьмуьрдин кьиметлу ериярни акатзава. Толерантный хьун паталди са сабурулувал тимил я. Ада, масадан кьетен уьмуьр пислемиз тавуна, рикелди кьабулун чарасуз я.

Малум тирвал, чун гьар сад жуван гьевчи алемда, диде-бубадин тарсар агакьзавай кьвале члехи жезва. И йисара гьар сада хь уьмуьрдиз, обществодиз килигзавай хуси

кьанажагь арадал кьезва. Толерантный инсанни маса касдин уьмуьрдив гьуьрметдивди эгечда. Гьикьван инсанар аватла, гьакьван фикирарни жеда лугьуда. Гьакл хьайила, гьар са касдин фикирдизни уьмуьр ава. Инсандиз вичиз хуш кар ийидай ихтиярни ава, амма а кар, гьерекат маса касдиз, обществодиз зиян хкатзавайди тахьун лазим я. Инсаниятдиз зиян, зулум гудай фикирар кьабулун герек туш. Хьсан ва я пис кар, гьерекат кьатлузни, пис кардин вилик пад кьазни чир хьун важиблу я. Са гьихьтин ятлани месэлади-

кай ихтилат кватайла, кисна акьвазунни виже кьеведач, жуван фикир ачухарун лазим я.

Масадан уьмуьр, фикир сабурулувлелди кьабулзавай касдиз яшамиз жезни регьят я. Толерантный хьунин винизвал ам я хь, вичелай са кьелди ятлани тафаватлу, савадлу, акьуллу касдал туьш хьайила, чирвални, тежрибани, тьебии кьанажагьни артух жезва.

Инсан толерантный хьун патал гьевчи чавалай алахьна кланда. Фад гьавурда акьадай мисалралди, садаз масадан ван текьез, месэляяр гуьналулди, хьилелди гьалдайла, общество гьи чкадал кьеведатла ачухарна кланда. Маса касдиз, гьевчидиз, члехидиз гьуьрмет авунин ери гьевчизамаз кутуна кланда. Школайра аяри сада-сад кьабул тийизвай, сад-садал гьалдарзавай дуьшуьшар тимил авани? Ахьтин жаванрикай толерантный инсанар жабагьат жеда.

Владимир БАБАЕВ,
ДГПУ-дин доцент, филологиядин
илимрин кандидат

Чал гьар са халкъдин мез, руьгь, тарих, алам, гележег ва дамах я. Чал ава халкъ ава, чал авач - халкъни авач.

Лезги халкъдихъ къадим, девлетлу, гьар са фикир лугъуз алакьдай гуьзел чал ава. Халкъдиз вичин хайи чал багъа, истеклу тирди чаз адан къадим мисалрай аквазва: "Чал халкъдин эменни я", "Гьалтдайди чал чидайди хьуй", "Чал тийижир вак", "Ватанни чал вилин нини хьиз хуьх" ва мсб.

Машгур педагог К. Паустовскийди лагъана: "Дидед чалава къайгъусуз эгечизавай кас вагъши я, вучиз лагъайтла, чалан къайгъуда тахьун жуван халкъдин алатай, алай ва къевезмай девирдин къадар-къисметдин къайгъуда тахьунин нетижа я". Гьахълу гафаря!

Дуьньядал гьикъван халкъар алатла, гьа къван чаларни ала. Амма яваш-яваш квахъзавай чаларни тимиш туш. Чал, чан алай беден хьиз, гьамиша гьерекатда ава, дегиш жезва, вилик физва. Гьар са чал, эгер ам инсанри хуьн тавуртла, квахъун мумкин я. Дагъустанда 30-далай гзаф чалар ава. Алимрин фикирдалди, дуьньядал къве агъзурдалай гзаф чалар ала, гьар юкъуз 1-2 чал абурукай хкатзава.

Лезги чал чав, асиррин дерин къатарай атана, агакънавай еке ирс я. Ам къайдадик кутаз, ахтармишиз, адан куьмекдалди ктабар, газетар, журналар акъудиз пара вахтар алатнаватлани, агалкъунарни тимиш туш. И жергеда чехи алимар тир Мегъамед Гьажиева, Ражидин Гьайдарова, Унейзат Мейлановади, Букар Талибова, Агъмедуллагъ Гуьлмегъамедова ва масабур, чапдай акъудна, чаз тунвай учебникар, словарар, жуьреба-жуьре илимдин къвалахар, пособияр ава.

Халкъдин хазина

Чалал эсерар яратмишзавай устадри лезги чалахъ дуьньядин вири чаларихъ хьтин мумкинвилер авайди субутнава. Чаз лезги чалан гуьзелвал, къешенгвал Е.Эминан, С.Сулейманан, Къ.Межидован, Гь.Къурбанан ва гзаф маса авторрин эсеррай аквазва.

Намус хуьдай жуьреда дидед чал хуьн чакай гьар садан пак буржи, везифа я. Гьайиф хьи, алай аямда чи халкъдик дидед чалаз артух фикир тагудай уьзур акатнава. Хайи чалаз гьурмет тийиз, ам рикелай алудун намусди гьикъ къабулзаватла, гзаф тажуб кар я.

Кел-къхин авачир къадим заманайра инсанри къвалахал, мелера, никера, межлисра ва кимерал чпиз акур-такурдакай суьгьбетардай, махар, къаравилияр ахъайдай, манияр туькьурдай ва лугъудай.

Амма алай вахтунда хайи чалай чирвилер къачунин гьал хъсанди туш. Аялрин бахчайра кел-къхин урус чалал чирзава, мектебра рахунар хайи чалал тимиш жезва. Виликдай хайи чалаз гзаф фикир гузвай. Келунрин планар туькьурна, аялриз гьар са классда хайи чалаз ва литературадиз сятер чара авунвай. Тарсарин къадар программаяра къалурнавай. Цийи ктабрихъ галазни таниш хьунин мумкинвал жезвай.

Аялриз хайи чалаз дуьз къхьиз-келлиз чирун чи виридан везифа я. И къвалахар къилиз акъатун патал гзаф серенжемар къиле тухвана къанда. Чирвилер артухарун патал "Лезги газет", районрин газетар, чи журналар къхин лазим я. Абуру гузвай малуматар, литературадин эсерар аялриз тарсара келун, ишлемишун чарасуз я. Чалава алай вахтунда эгечизавай тегьерда давамарайтла, чи арадай дидед чал акъатун мумкин я.

Литературадин эсерар келайла, чи аялриз халкъдин бажарагълу тарих, адан къенин югъ ва гележег аквада. Эгер чалаз гзаф фикир гайитла, абуруз уьмуьр, дуьнья, алам аннамишиз, школада къачузвай чирвилер дуьздаказ ишлемишиз чир жеда. Гьаниз килигна программаяр туькьурзавай алимри келунрин, планар туькьурзавайбуру дидед чалан ва литературадин къайгъу члугун лазим я.

Лугъун хьи, чал хуьн, ам вилик фин, чала вичин тлеби везифа тамамарун паталди хайи чалаз тлеби шартлар (яни хайи чалалди

рахазвай инсанрин ара) чарасуз герек я. Шегьерра къенин юкъуз ахьтин шартлар авач, гзаф миллетар авайвилей хайи чаларин везифаяр ина урус чалан хиве гьатнава. Чи девирда чал хуьдай мумкинвилер анжах хуьруьн чкайра ама. Амма гьанрани дидед чалаз лазим къайдада фикир хгумач. Чаз аквазвайвал, чи хуьрерани бязи аялар чпин диде-бубадив, "мама", "папа" лугъуз рахазва. Шегьерра яшаммиш жезвай бязи лезги хизанар къвале урус чалал рахазвайвилей абурун аяларни дидед чалакай магърум яз члехи жезва. Ихьтин гьалатдиз иллаки жегьил хизанри рехъ гузва. Азербайжанда яшаммиш жезвай гзаф лезгийар чпин аялрив къвалин къене азербайжан чалал рахазва, гьавилей ана дидед чалакай магърум хьанвай лезгийар чал туьш жезва. И гьакъикъатдал чун, а патаз багърийрал къил члугъуз мугъманвиллиз фейила, расалмиш жезва.

Мектебда дидед чалан сятерин къадар тимишларунилай гьейри, урус чал дидед чал хьиз чирдай закон акъатун себеб яз, лезги чалан тарсариз къевезвай аялрин къадар лап тимиш жезва. И карди урус чалал ЕГЭ вахкуз куьмекда лугъуз, диде-бубайрини чпин аялриз хайи чал чирун мажбурзава.

Дидед чал къулухъна, маса чалал ашукъ хуьн хайи чалаз хаинвал авун тирди гьар са касди аннамишна къанда. Жуван чалаз къуллугъ авун вири лезгийрин буржи я. Чал терг хъайитла, чи миллетни терг жеда. Чна вирида, къуватар садна, жуван дидед чалан къайгъу члугуна къанда.

Чи девирда мектебра дидед чал ва литература чирун лап четин гьалара ава: сифтегъан классра фадлай вири предметар урус чалал, дидед чал, къецепатан чал хьиз, анжах талукъ къве тарсуна чирзава; V-XI - классра Дагъустандин мектебра аялри хайи чал ктабар гвачиз чирзава, эхиримжи сеферда школа патал учебникар 2013-йисуз акъуд хъуьнуна, мад ваъ. Алапат жедай кар ам я хьи, гила ктабар анжах Москвада ва Санкт-

Петербургда акъуддай къарар къабулнава, амма абуру мус чапдай акъатна, келзавай аялрин гьилера жедатла, садавайни лугъуз жезвач. Советрин девирда мектебрихъ, газетрихъ, журналрихъ, издательствойрихъ хъайи хьтин агалкъунар, дережяар арадал жкун, халкъдин агъвал хъсанарун, хайи чал чирунин карда цийи хъсан терефар арадиз гьун чи гьукуматдин къиле авай ксарилай, члехи чиновникрилай аслу я.

Чи йикъара багъри чалахъ рикъ куз, ам хуьнин ва вилик тухунин мурад аваз зегьмет члугъузвай чешнелу ксарни ава. Мисал яз, жегьил, бажарагълу шаир Мегъамед Ибрагъимов къиле аваз "Лезги газетдин" редакциядин коллективди дидед чал хуьнин мураддалди хийирлу са къадар мярекатар тухузва: гьар йисуз Махачкъала ва Каспийск шегьерин мектебра, Эминхуьре "ЛЕКИ" фондунихъ галаз санал 11-классра келзавай аялрин арада лезги чалай республикадин дережада аваз тешкилзавай олимпиадаяр, хайи чал чириз къанзавайбуру патал акъудзавай ктабар, школьникринни студентрин арада малумарзавай конкурсар, газетдин чинрал къериз ишлемишзавай гафариз баянар гун патал кардик кутунвай рубрика, муаллимриз талукъ пилпил ва масабур. Чи фикирдалди, ихьтин къвалахар тек-туьк инсанри ваъ, чи халкъдин арифдар вири векилри къуьн кутуна къанда.

Зи фикирдалди, хайи чал вилик тухун патал агъадихъ галай месэлайриз къетен фикир гун герек я:

- 1) сифтегъан классра, урус чалан ва келунин тарсар квачиз, амай вири предметрай тарсар хайи чалал тешкилун;
- 2) V-XI классра хайи чал хьагъунин къайдада ваъ, мажбури яз вири аялрив келлиз тун; расписанида дидед чалан тарсар лайихлу чкадал эхцигун; IV, IX, XI классра дидед чалай имтигъан арадал жкун ва къиметар аттестатда къейд авун;
- 3) хизанда, хуьрера ва шегьерра авай бахчайра хайи чалаз артух фикир гун, адал амал ийин, аялриз хайи чалал рахаз, келлиз чирин;
- 4) мектебра аялар хайи чалан ва литературадин учебникралди вахтунда таъминарун, лезги чалал акъатзавай газетрин, журналрин тираж артухарун ва ик мад.

Сур чешмейрин гелерай

Замир ЗАКАРИЯЕВ, тарихчи

(Эвел - 9-11-нумрайра)

Хуьруьг

Ахцегь райондин Хуьруьгрин хуьруьн жуьмя-мискин лезгийрин архитектурадин надир гуьмбет я. Диндин дараматдин эпиграфика, мукъвара чаз жагъанвай са чешме квачиз, тамамдиз чапдиз акъатнава.

Мискиндин мигърабдин патав гвай тикдаказ акъвазарнавай са къванцел куфи хатлунал атланвай, чпиз хасаратвилер хьанвай къхинар ала:

ТАРЖУМА:

"1). Аплагъдилей гьейри маса иллагъи авач, Мугъаммад - Адан расул я, 2). гьакъикъатда. Малла Гьариф".

И къхинрин къетленвал адакай ибарат я хьи, ам Дагъустандин эпиграфикада "малла" термин къейднавай сад лагъай чешме я. "Малла" гафуни мусурманрин ихтиярар чидайди ва диндин къайдайрин гьавурда авайди лишанламишзава. Къхинрин эхирдай гьалтзавай твар, чи фикирдалди, къванцел гьарфар атлай касдин твар я. Хатлунын къайдадин бязи къетленвилер фикирда къуртла, и чешме тахминан XII-XIII юкъван виш йисариз талукъди я.

Лагъана къанда, виликдай Хуьруьгрин хуьре куфи хатлунал авунвай къхинар алай чешмеяр садазни жагъанвач. Чна ахтармишнавайди сад лагъайди я. Тарихдиз талукъ и гуьмбетди гьакъни XII-XIII асирра Хуьруьгрин хуьр авайдан гьакъиндай шагьидвалзава.

Мацар

Къакъан дагъларин къужахда авай, физ четин тир Мацарин хуьр (Ахцегь район) гуьлуьн дережадилей 2000 метрдин къакъанда ава. Члехи тарих авай и хуьре алай вахтунда са касни яшаммиш жезмач, ам харапайриз элкъвенва. Адан юкъван виш йисарин тарихдиз талукъ бязи чинрикай араб чалал къенвай "Мацарин тарих" чешмеда раханва. Идалай гьейри, Мацарин хуьр Магъмуд ал-Хиналукидин 1456-йисаз талукъ тарихдин чешмедани къейднава.

Ина авай жуьмя-мискин виликдай хуьруьн къилин имаратрикай сад тир. Гьайиф хьи, чи йикъара адан дараматдин са пай михъиз чкъанва. Мискиндин къенепата тагъдин калубда аваз эцигнавай цларикай сана 60x20 сантиметрдин къадардин вацун къван ава. Адал, куфи хатлунын бязи къетленвилер вилив хвена, насх хатлунал авунвай къхинар ала. Текст мусурманрин диндиз талукъ келимайрилай гатлунзава. Къванцин агъа килевай чапла пиле ругуд пилпил алай гьетрен (гексаграмма) калуб атланва. Къейд ийин хьи, и калуб Дагъустандин петрографикада (дагъдин жинсер ахтармишдай илимдин хел) машгур яржарикай сад я, ам гзаф къадар мискинрин, яшайишдин къвалерин цларал, сурун къванерал гьалтзава. Ихтилат физвай къванцел 3 цларцикай ибарат текст ала:

ТАРЖУМА:

"1). Агъавал Сад тир, Къудратлу Аплагъдиз талукъ я. Цлийи-кля туькьур хъуьнуна и мискин

2). зулкъада вацра клуьд вишни яхцур лагъай йисан

3). гьижрадин Пайгъамбардин - алейгъи салам".

Гьижрадин 940-йисан зулкъада варз 1534-йисан 15-майдиз гатлунна ва 12-июндиз акъалт хъана.

Мацарин хуьряй жагъанвай чешме XVI асирдиз талукъ, вичел эцигунрикай хабар гузвай тарихдин делилар алай надирбурукай сад я. Дагъустанда эпиграфикадин гуьмбетар ахтармишнавай девирда XVI асирдин эцигунрикай хабар гузвай ва чпел тарихдиз талукъ делилар алай анжах ругуд гуьмбет винел акъуднава. Абурукай пуд чаз Самур дередин хуьрерай жагъана.

Ихтилат физвай чешмеда мискин цлийи-кля туькьур хъуьнувайдакай хабар гузвайди фикирда къуртла, чавай Мацарин хуьре диндин имарат лап фад эцигнавайди тестикъариз жезва. Мискиндин дараматда цлийи-кля туькьур хъуьнуни къвалахар, мумкин я, са шумуд сеферда къиле фена. Мацарин хуьре ва чкадин сурара чаз гьакъни XII-XIII асирриз талукъ куфи хатлунал авунвай къхинар алай чешмеярни жагъанва. И делилди къадим хуьре XII асирда мискин хъайидан гьакъиндай шагьидвалзава. Генани керчекдиз лагъайтла, ина мискин тахминан XI асирдилей геж тушиз эцигнава. Араб чалал къенвай "Мацарин тарих" чешмеда хабар гузвайвал, къурейшитар лезгийрин и хуьруьз X асирдин эхирра атана.

Мацарин жуьмя-мискиндай жагъанвай къванцел алай къхинра куфи хатлуниз хас къетленвилерни дуьшубш жезва. Къилди къачуртла, абуру араб чалан "каф", "вав", "алиф" гьарфарай аквазва. Къейд ийин хьи, Дагъустандин эпиграфикада къиле тухванвай ахтармишунри къалурзавайвал, XVI асирдин юкъварилай гатлунна, тарихдин чешмейрал атланвай къхинар асул гьисабдай насх ва сулс хатларалди авунва.

(КъатI ама)

Азиз инсан Алирза

Бикеханум АЛИБЕГОВА

Кьуд пад дагълари кьунвай, вични канинтин са кьаш хьтин гьетериз мукьва Чеперин хуьр Ахцегь районда гуьзел ва чехи тарих авай хуьрерикай сад я. Инай зурба алимар, муаллимар, духтурар ва маса пешекарар гзаф акьатна. Абурукай саки са пай патарал яшамин жезва, амма хайи ерияр абуру садрани рикъай акьудзавач, мумкинвал хьайила, абурал кьил члугваз хквезва. Вичин хуьрел гзаф рикъ алай ва адакай яратмишунар кьенвай (гьеле майдандиз акьуднавачпани) касдикай я зи ихтилат. Азизханрин машгур тухумдай тир азиз инсандикай, зи руьгьдин дустуникай...

АЗИЗХАНОВ Алирза Межмединович 1957-йисан апрелдиз лежбердин хизанда дидедиз хьана. А бере гатфарин ракъинин сифте нурари таза цуьквер живедин кланикай ачухзавай гуьлуьшан вахт тир. Пенжердай вили цавуз тамашна, Зуьгьре дидеди Аллагьдивай вичин веледдиз сагь ва бахтлу уьмуьр тлалабна, нек ганай. Зуьгьре - далу патан, адан юлдаш Азизханов Межмедин Гьажикьулиевич дьаведин иштиракчи тир. Бицил члава-лай зирек, дирибаш гада вичин диде-бубадиз вири патарихъай куьмек гуз гьамиша са кьвачел йига жедай. Адаз галатун вуч зат ятла чидачир. Аял вахтар гатун са югь хьиз акьатна. Алирза, бицивал куьчеда туна, мектебдиз фена. 1987-йисуз ам вичин ими Абдулзияда Махачкъаладиз тухвана, 36-нумрадин мектебда туна. Тлатилрин вахтунда шегьердай хтай ам шегьре рекьелай хайи хуьруьз - Чепез, 9 км. мензилдиз, хкаж жедай. Кьвале авай-

класс акьалтларайла, ам вичин бубадин тапшургуьдалди чпин мирес, чубан Гьуьсейбуьбадихъ галаз хипер хуьз Шалбуз дагьдин ценерик квай еридиз ракурнай. Хуьруьз хьфена хкведа лагьай чубан начагь хьана, 13 йикъалай хтана ам суьруьдин патав. И вахтунда Алирзади текдиз хиперин иесивална, чехи кьегьалвал кьалурна. Гишинвилени таб гана. Чубандин дустар тир кицлерни галаз ада акьудай йиферни йикъар са Аллагьдиз агуна. Дагьвидин суфрадал алай берекатар вири зегьмет члугурла, татугай йикъариз таб гайила арадал кьезвайди тир...

Дирибаш гада 7-класс акьалтларайла, комсомолдин жергейриз кьабулна. Мектебда келдай йисара Алирзади общественный кьвалахар пара ийидай, ам тейфей межлисар, шегьерарни хуьрер авач. Комсомолдин буйругьар кьилиз акьудиз, адан са чемодан а береда гайи багьа кагьазрив, чарарив ацанва. Алирза комсомолдин райкомдин кьарардалди, "Вожа-тый инструктор" тварцизни лайихлу хьанай. Хуьре школада келзавай вахтунда А.Азизханова "Цийи дунья" газетдихъ галаз алакьаяр хуьзвай. Адаз райондин газетдин пишкешарни ава. Мектеб акьалтларайла, Алирза Азизханов Махачкъалада, Дагьпединститутдик заочнидаказ келлиз экечина, математик яз хуьре мектебда тарсар гуз эгечина. 1982-йисалай Алирза КПСС-дин член я.

Эвленмиш хьайила, Алирза хизанни галаз Дербент шегьердиз атана, кьвал-югь кутаз башламышна. Ада са шумуд йисуз ина шегьердин администрациядик акатзавай идарайра, Сбербанкдин бухгалтер ва управляющий яз кьвалахна. Дербентни чехи жезвай, адахъ галаз Алирзадин хизанни (адахъ рухварни са руш ава). Йи-

гьунлай кьабулайбурни кваз, 64 касдиз театрда кьвалахдай мумкинвал гана. Театрдихъ 11 касдикай ибарат тир вичин хьуси музыкадин ансамбли хьана. Кьуру цларин кьене адан куьмекдалди са шумуд цех ачухна, транспорт дегишарна, вилик багь кутуна. Са гафуналди, Алирза Азизханова Лезги театрнихъ аялди хьтин гелкьуьн тешкилна. Адан вири чалишмишвилер хайи театрдин твар ва машгурвал мадни виниз хкажун тир. Алирза Межмединович директор тир вахтунда (2011-йисуз) ина кьвалахзавай гьар са работник патал "Лезги газет" (80 экзепляр) кьенай. Вичиз литературадикай, драматургиядикай хабар авай Алирза Азизхановаз сегьнеда тамаша кьалурдай береда залдай гьинал гьи рехне алатла гьасятда чир жедай. Адан мурад сегьне вири патарихъай тамавилелди туьквейди яз тамашачийрин вилик атун тир. Са

кварталда театрди 55 тамаша кьалурзавай. Ихьтин делилар ада кьвалахдалди театрди гьеле чидачир. Гьар са тамаша-дилай гуьгьуниз ана иштираккай ксариз директордин приказдалди 1000 манат премияр гудай. Са бязи себебар аваз, А.Азизханов арза кьена кьвалахдилай элячина, амма тамашачи хьиз ам гьамиша театрнихъ рикъ кузвай ва адаз икрамзавай кас я.

Алай вахтунда Алирза Межмединович пенсияда ава. Адахъ 6 хтул хьана. Вичин кайвани Парисадихъ галаз абурун кьай-гьуйрик ква. Ватанперес ва инсанперес инсанар яз чехи хьуник абуру чпин лайихлу пайни кутазва. Чехи бубадини дидеди чпин хтулар такабуру дагьларал, хайи ерийрин гуьзел тибатдал ашук инсанар яз чехи ийизва. Алирзадин рикъ дустарал пара алайди Дербентда виридаз чиди, ада са истикан чайни абуру гала-чиз хьвадач. Рикъ ачух ва мерд хесетрин инсан тир ам вичин вири хуьруьзни сейли я. Ада Дагьустандин Огни шегьердин банкуна кьвалахдайла, хейлинбуруз вичелай алакьдай куьмекар гайиди я. Бязи ксариз вичин мажибни гайи вахтар адахъ пара хьана. Манидардилай эгечина, спортсмендилай, шаирдилай, ветерандилай, начагь касдилай жечина - гьар садаз ада вичелай алакьдай куьмекар гана. Адан са еке папка инсанрин чими гафар кьенвай ва чухсагуьл малумарзавай чарарай ацанва. И цларар кьизвай кас яз зазни ада вичин патар ктаб акьудиз куьмек ганай. Дагьустандин писателрин Союздин регьберди ихтияр тагуз завай ктаб акьудиз жезвачир. Сир туш, Советрин Союз чкайла, жуван такьатралди ктабар акьудай вахтар алуькна. Гьа ик, зи сифте ктаб "Дуьа" Алирзадин куьмекдалди акьудна...

Алирзадин шииратдални рикъ пара ала. Шаир Чепер Касбуьба - адан ими, общественный деятель, шаир Алюсет Азизханов адан чехи стха я. Алирза Межмединович хьтин лагьай гаф, хиве кьур кар гьасятда кьилиз акьуддай ва инсандин рикъикай хабар кьадай итимар чи девирда тимил гьалтда. Адан руьгьни чехи я, гьа дагьлар хьиз, вич хайи Чеперин. Алирза вичин чехи ва машгур сихилдал, хуьрел, лезги халкьдин гьар са векилдин агалкьунрал дамахазавай, вич хизанарни галаз яшамин жезвай кьадим Дербент мадни абад хьана кланзавай кас я (кье шегьердал алай цийи чин дагьви хва Сулейман Керимован гьунар тирди виридаз ашкара я. Алирзади адан диде Кьунчладихъ галаз сбербанка санал кьвалахна. Алирза абурун хизандин кьели дуст тир). Амма А.Азизханован руьгьдиз чимивал ва экв гузвай маяк дагьда авай Чеперин хуьр я, ада лагьайвал, кьиб гьана ама...

Алирза Межмединовичаз вичин уьмуьрдин лишанлу вакьиа - 65 лагьай гатфар тебрик авунигьем галаз сад хьиз, заз адахъ чандин мягькем сагьвал, риклин шадвал, хизанда мадни еке хушбахтлувал хьана кланзава.

Хуьруьнвийриз сейли Сельвира

Хазран КЬАСУМОВ

И мукьвара Стлал Сулейманан райондин кьил Нариман Абдулмуталибова И.Гь.Тагьирован тварунигь галай Россиядин халкьарин культурадин адетдин центрадин Дарклуш-Кьазмайрин филиалдин заведующий Сельвира КЬАДИМОВАДИВ яргал йисарин гьакьтисагь зегьметдай чухсагуьлдин чар вахкана.

- Гьакькьатдани, Сельвира Надировна вичин хиве авай везифаяр намуслудаказ кьилиз акьудзавай, хуьруьнвийриз культурадин хиле рикъивай кьуллугьзавай ксарикай сад я, - лугьзува райондин культурадин отделдин начальник, Дагьустандин халкьдин шаир Майрудин Бабаханова. - Ада районда тухузвай культурадин ва шадвилерин мярекатра, республикадин фестивалра активвилелди иштиракзава. Чун адан кьвалахдилай гзаф рази я.

С.Кьадимовади кьвалахзавай культурадин кьвал районда хьсан маканрикай сад яз гьисабзава. Хуьруьн администрациядин дараматда кардик квай ана хьсан кьайда, михьивал ава, аквадай агитациядин такьатриз екез фикир ганва. Хуьруьн тарихдиз, Ватандин Чехи дьаведин иштиракчийриз, Каслий гуьляй нефт акьудунин сифте проект гьазурай академик Иметхан Шабановаз, хуьруьнвийрикай сифте яз химиядин илимрин докторвиллин твар кьачур Осман Шабановаз, РФ-дин лайихлу ва РФ-дин халкьдин артист Абдулкъадир Сайдумоваз, Азербайжандин игит, летчик-истребитель Сергей Муртузалиеваз, РФ-дин искусствуйрин лайихлу деятель, академик Керим Керимоваз, лектор-международник Эседдин Эминоваз ва машгур маса дарклушвийриз талуьк яз акьуднавай стендри, фото-монтажри культурадин макандиз кьезвайбурун фикир чпел желбзава.

- Забит Ризванова вичин "Весиди" кьхейвал, тарих миллетдин лап чехи тербиячи я. Культурадин макандин цларал алай тарихдихъ галаз алакьалу материалриз, шикилриз жегьил несилди, иллаки хуьруьн юкьван школада келзавайбуру, еке итижни ийизва. Чна мукьвал-мукьвал школада келзавайбурухъ галаз гуьруьшар, жуьреба-жуьре мярекатр тешкилзава, акьалтзавай несилдиз хуьруьн тарихдикай, хуьрйай акьатай машгур инсанрикай суьгьбетарзава, - лугьзува Сельвира Кьадимовади.

Культурадин макандихъ 14 касдикай ибарат тир художественный самодеятельностдин хьсан коллективни ава. Ада хуьре ва районда тухузвай культурадинни шадвилерин мярекатра, фестивалра ва конкурсра иштиракзава. Агалкьунрай ганвай дипломар, грамотарни ава.

- Кьвалахдикай азад вахт чна, хуьруьнвийри, культурадин кьвале акьудзава, - лагьана чаз педагогикадин зегьметдин ветеран, шаир Эйзудин Сайдумова. - Чна ана газетрикай, журналрикай менфят кьачузва, ихтилатар ийизва. Чун тламайрал, шахматрал кьугьваз-ва. Са гафуналди, хуьруьнвийри чпин азад вахт ина менфятлудаказ акьудзава. Сельвира Надировнани аниз кьезвайбурун кьуллугьда акьвазнава. Намуслу зегьметдай адаз хуьруьнвийри сагьрай лугьзува.

Чун инанмиш хьайивал, Сельвира Кьадимова вичин пешедал рикъ алай, тьебиатди кьетлен пай, бажарагь ганвай кас я. Ам хьиз халкьдин кьуллугьда акьвазнавай, кьвалахзавай инсанарни - гьар са хуьруьн дамах.

бур чкадал алачиз акурла, ада гьасятда вичин чехи дидедин кьвализ чукурдай. Эсмер бадедиз Алирза пара кландай, ада гьамиша вичин хтулдиз кьагьриман хва лугьудай...

Вичин харат устлар тир бубадивай гьилин са бязи сенякарвилерни чирзавай Алирзади. Гьавилай амай аялрини ада-лай чешне кьачудайвал, ам мектебдин суботникра сифте жергейра твадай. 7-

кьарикай са юкьуз Алирзадиз Лезгийрин драмтеатрдиз кьилин бахгалтер яз кьвалахал атун теклифна. 2010-йисан январдиз лагьайтла, ам театрдин директорвиле тайинарна. Театрдин кьиле хьайи йисара ам артистриз мажибар хкажунин, абурун яшайишдин шартлар хьсанаруни кьайгуйрик хьана. Са куьруь вахтунда 45 касдикай ибарат тир коллективда кьвалахдай чкаяр саки кьве сеферда артухарна. Гуь-

Къагьриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент райондин хуьруьн майишатрин зегьметчийрин нетижаяр ва экономика вилик физвай гьалар риклер шадардайбур я.

Ина гьар йисуз цийи школаяр, спортдин залар, аялрин бахчаяр, ФАП-ар ахъяюн хъсан адетдиз элкьвенва.

Ина руководстводи хуьруьн майишатдин карханаяр чукуьнин вилик пад къуна МУП-ар, агрофирмаяр, лежбервилини фермервилини ва хуси майишатар арадал гъана. Цийи майишатра: багълара, салара бул бегьерар гьасилзава.

Чун и йикъара гатфарин кваллахар физвай гьалдихъ галаз мукьувай таниш жез Дербент райондин Агълабрин хуьре кваллахай машгур саларбан рагьметлу Мегьамедан гада Мирземегьамед Магьсубован "Шамил" твар алай лежбервилини фермервилини майишатдиз мугьман хъана.

Майишат федеральный шегьре рекьин кьереда ава. Ам алай чил эвелей яд квай, нацлари кьунвай чка тир. Рагьметлу Мегьамед Магьсубова, ахпа адан гадади анаг михъна, бегьем кьадардин накьвар хкана, ам хийир гудай чилиз элкьурнава. Сифте гвай чилел са гьакьван чка мад алава хъхъана. Гила анаг вижевай багьдиз элкьвенва. Имни, гьелбетда, рикл эцигна чуьгур зегьметдин агалкьун я.

И майишат Магьсубов Мегьамеда 1992-йисуз арадал гьайиди я. Хизандихъ галаз салан майвайрин (помидорар, серкер) бул бегьерар гьасилиз, абур Россиядин регионриз ту-

фирмада, санлай къачурла, и идарайра 18 йисуз бригадирвал ийиз кьиле фена.

Мирземегьамед стхадин гафарай малум хъайивал, адан кьелемлухда Крымдин селекциядин станциядай, твар-ван авай Щербакан кьелемлухдай кьелем гуз (подвой) гьанвай набататриз - пинийрин тарарин тлурар ганва. Тлур гун патал цанвай набататрин сортар ина гзаф ава. Адан багьда лап аскан ва юкьван къакьанвилини сортарин ичерин кьелемарни ава. Заз акурвал, вичин чиле багь кутаз кланзавайбуруз инай хъсан еридин емишрин вири жуьредин сортарин кьелемар жагьиди.

- Чна, алава яз, чи майишатдин кьваллав гвай 11 вацра арендада вугузвай са шумуд гектар чилелни зегьмет чуьгуззава, - лугуззава ада. - 11 вацра арендада вугузвай чилел салан майвайрилай гьейри, маса затлар цаз жедач. А чил маса вахчунин мурад аваз, за кьуд гектарда багьа кьиметдай Крымдин селекциядин станциядай, машгур Щербакан кьелемлухдай къачунвай маточный кьелемарин багь кутунва, - давамарзава ада. - Ала-тай йисуз абур сифте бегьердални атанвай.

Бубадин кар давамарзава

хуз, маса гана. Алай вахтунда бубадин баркаллу крар адан хва **Мирземегьамед МАГЪСУБОВА** вичин хизандихъ галаз давамарзава.

Лежбервилини фермервилини майишат 10 гектар чилел экия хъанва. Адакай 5 гектар субарендада кьунвай чил ва 5 гектарни хуси чил я. Абурукай 2 гектарда ципицлар, 5 гектарда маточникрин кьелемлух, 3 гектарда ичеринни пинидин багь ава.

Хуси майишатда кьуд, гад талгъана, Мирземегьамед стха кьиле аваз, адан багьрийри, вири санлай вад касди зегьмет чуьгуззава. Кваллахар гзаф хъайила, мелерик мукьва-кьилиярни экечизава. Алай вахтунда ципицлукх ва багьда тегьенгрин ва тарарин кьурай ва герек авачир хилер атанва, ятар ганва, жергейрин араяр цанва, тегьенгрин ва тарарин пунариз пер янава, кьелемариз тлурар ганва ва ик мад.

Мирземегьамед Магьсубов 1965-йисуз Дербент райондин Агълаб хуьре дидедиз хъана. Агълабрин умуми образованидин юкьван школа акьалтарна, ам Дербентдин хуьруьн майишатдин техникумдик келиз экечина. Хъсан кьиметралди техникум акьалтларай ам "Белиджинский" совхозда бригадирвиле кваллахал акьваззава. Кваллахидвай кьерех тахъана, пешекарвилини дережаяр хкажиз Дагьустандин хуьруьн майишатдин институтдик экечл хъийизва. Адан зегьметдин рехъ сифте "Белиджинский" совхозда, ахпа "СССР-дин 60 йис" совхозда, "Агълаб" агро-

За а чилихъ гелкьуьн тешкилнава, кадастрадин аслу тушир кьиметни чирна. Райондин кьиле авайбуруз за чил аукциондал эцигна, маса гун теклифзава, жуваз вахчудайвал. Зи тлем акакь тавуртла, масада къачурай. Ваъ, аукциондал эцигзавач. Заз, са шумуд йисуз зегьмет чуьгуна кутунвай багь пунай акьудна, азад ая, ахпа аукциондал эцигда лугуззава...

Чилел кваллахзавай, аквадай хътин агалкьунар авай, вахт-вахтунда арендадин налог гузвай зегьметчидин кьаршидиз райондин кьиле авайбур тефин аламатдин кваллах я.

Адан гафарай малум хъайивал, 17 агьзур кьелем Буйнакскдин селекциядин станцияди къачуна. Самур пата багьлар кутазвайбуру къачуззава ва масанрайни кьеззава.

- Мирземегьамед стха, куьн техникадалди таъмин яни?

- Икьван гагьда чна чаз авай куьгьне МТЗ-82, еке Т-150 ва маса техникадал кваллахна. Чахъ экскаваторни ава. Алатай йисуз чна цийи трактор МТЗ-82 къачуна. Адалди чил кьараргъарзава, ципицларин араяр гьалзава, хуьлер язава. Цийи техника къачурла, агротехникадин кваллахар кьиле тухуз гзаф регьят хъана. Гьукуматдин патай куьмек гуда лагъана, чна къачунвай МТЗ-82 трактордин са пай пул чав субсидияр яз вахкуда лагъана, гаф ганва. Чна субсидияр къачун патал чарар туькуьрзава.

Чилив кьадирлувилелди эгечизавай Магьсубоврин хизандиз баркалла. Алай йисуз мадни бул бегьерар хуьрай.

Къацу аптека

Чирвилерни ава, тежрибани хъанва

Башир ШИХМУРАДОВ,
Теймур ГЪАБИБОВ

Гьурметлу "Лезги газет клезавайбур!" "Къацу аптекади" вичин кваллах давамарзава. Сифте нубатда чаз кьез хъсан меслятар гуз кланзава. Сад лагьайди, чна багьри газетдиз подписка ийиз агакь тавунвайбуруз и кар амай варцара хъувун теклифзава. Чи газетдай умуьрдин гьи хилез хъайитлани талукь месляйрай жавабар жагьизва. "Къацу аптекади" кьез азарар вучиз ара-диз кьезватла, абур жуван бедендай, жибиндиз зарар тагана, гьикл квадардатла, гьадаз, яни сагьламвилез талукь меслятар къалурда.

Чи дарманар чи патарив гва. Чна фагьум тагуз, я тахьайтла, абурукай хабар авачиз, чин тийиз гьикьван менфятлу шейэр гадарзава. Месела, къачун чна гьар хуьрек гьазурдайла ишлемишзавай чичекар. Хуьруьшар гьиниз физва? Гьелбетда, гадарзава. Абуру простатит, аденома авайбуруз лап хъсан куьмекда. Квилелай члар алахъзавайбурузни. Вуч ийидатла, чна гьугьуьнин макьалайра геьеншдаказ лугьуда.

Бананрин чкалар гьиниз физва? Гьабурун кьисметни гьахьтинди я. Гьабуркайни тазвай юкьвариз, жалгьайриз ядай хъсан кьаришмаяр гьазуриз жеда. Жезмай кьван куьлуь авуна, са банкадиз вегьена, винел акьалтдайвал эрекь цана, са гьафтеда мичли ва чими

чкада эциг, гьар юкьуз галтадна акаде-ра. 7 йикъалай дарман гьазур я. Тлущуна юкьвар, жалгьаяр ва тазвай маса чкаяр.

Бес кафтуфрин чкаларни гадарзавачни? Эхъ! Абурукай юкьван тарцин гьыжадиз акси хъсан кьаришма гьазуриз жеда. Гьикл? Чкалар лап хъсандиз чуьхуьда. Ахпа хъсандиз ргада, са клус кьурна, куьзда. Пюре гьазурдайвал, рганвай чкалар акадерна хапла хьтинди ийида. Гьадак 100 г вирт акадерна. Кьаришма гьазур я. Вад сятда гьыжадал эцигна тада. Алудайдалай кьулукь, мазь эцигай чка чимиз хвена кланда.

Уьзуймрин цилер кватдайбури чаз чиз тек-бир жеда. Абурукай гьазурнавай дарман чи дамарииз ва вилерин ишигьдиз таъсирзавай нервдиз еке куьмек я.

Буранар ишлемишдайла, абурухъ галай кьурай тумар атлана гадарзава. Абурукай авай хийир чир хъайила, кьез аквада хьби, дарманар элкьвена чи патарив гва ва аптекадиз чукурун чарасуз туш.

Гьурметлу чи газет клезавайбур! Чаз чирвилерни артух хъанва, сагьар хъувунин рекье еке тежрибани квалтанава. Квевай куь месляйриз талукь суалар чи редакциядизни рекье тваз жеда, я тахьайтла, **8-909-483-57-20** нумрадиз зенг авуна, чавай хабар кьуртлани. И кардай чун клусни инжиклу жедач. Чалай алакьдай куьмекар гуз чун гьазур я. Куьн гьамиша сагь хуьрай!

Шекер виридаз бес жеда

Самур АЗИМОВ,
ДГУ-дин филологиядин
факультетдин журналистикадин
отделенидин студент

Гьайиф хьби, Россиядинни рагьаклидай патан улквейрин арада алакьаяр са тлимил хъайитлани чуьр хъуни гьасятда улкведин агьалийрин дуланажагьдиз таъсирзава. Гьалар гьикьван кьизгьин хъайитла, гьакьван зарар жезва адетдин инсанрин жибинриз.

Республикадин агьалийрик теспачавал кутазвайди са месэла я: гьалар гуьзчивилик кутаз ва шейэрин кьиметар хкаж хъунин вилик пад къаз жеда?

И суалдиз жаваб гун четин я, гьикл лагьайтла, эхиримжи вацран вахтунда кьиметар анжах винелди физва. Бязи шейэрин кьиметар гьатта 30-50 процентдин хкаж хъанва. Чакин, гьакьни чарасуз лазимбурун жергедай тир шейэрин кьиметар са акьван виниз хъанвачтлани, кьецепатан улквейрай гьизвайбур гьатта 2-3 сеферда багьа хъанва.

И гьалара агьалияр кьве патал пай хъанва: тлеби тушир кьарма-кьариш тваз, вилериз акур кьван шейэр вири тарашзавайбуруз ва, кьиметар багьа хъун себеб яз, игьтият патал артухан шей маса къачудай мумкинвал, такьатар авачирбуруз.

Кьилди жувакай рахайтла, заз ширин чай гзаф кланда, амма квалле авай шекер куьтягь жезва эхир. Гила зун, са шешел шекер къачун патал, кьиметриз талукь кьарма-кьариш секин жедалди гуьзлемишиз ацукьуниз мажбур я.

Туьквенрин иесийри кьейдзавайвал, инсанри чеб дуьздаказ тухун, кьалп хабаррихъ яб акал тавун лазим я. "Метягьдин кьадар тлимил хъанвач, таъминчийрихъ галазни муракаб месэляяр авач. Инсанри кичевилин кьалабулукьдикай кьил къакьудна кланда, алай вахтунда

вири гуьзчивилик ква", - лугуззава заз таниш туьквенчи Саидхан Мурадова.

Кьвед лагьай месэлани кьезилди туш - Дагьустанда кьиметар кьадардидлай виниз хкаж хъунин вилик пад гьикл къада?

Республикадин Кьил Сергей Меликова и месэладиз талукь яз лагьайвал, са жерге идарайрин векилри, муниципалитетриз физ, агьалияр недай суьрсетдалди таъминвилини гьалар ахтармишда. Вири шегьерра ва районар хуьруьн майишатдин ярмаркаяр тешкилда. Абурукай малуматар идарайрин официальной сайтра ава.

Заз инал чкайрин са бязи карчийрикай лугьуз кланзава. Уьлкведа гьалар гуьнгьуна тахьуникай делил къуна, абуру шейэрин кьиметар лап хкажзава, я тахьайтла туьквенар михьиз агалзава. Нетижата арадал гьакьикьиб себебринди тушир кьитвал кьеззава. Гьелбетда, адетдин инсанрин дуланажагьдиз зарар жезва.

И гьалариз талукь яз Дагьустандин Муфтиятдин председател Мугьаммад Майрановани карчийриз кьиметар хкаж тавуниз эвер гана: "Гьурметлу стхяяр ва вахар! Хкажмир кьиметар, инсанрин яшайиш четинди хъунин себебкарар жемир. Эгер и кар тавуртла, кьев, куь хизанрив, алишвершидив Раббидин берекат агакьда".

Чаз и гьалара амуькьзавайди анжах залан вахтар фад алатуник умуд кутун я.

Аялрин рикI алай муаллим

Хазран КЪАСУМОВ

Гуьрметлуди хьиз, муаллимдин кIвалах четинди, гьа са вахтунда жавабдардини я. Сифтегъан классрин муаллимдин кIвалах мадни четинди я. Сифте яз школадиз къевезвай аялдиз гьарфар, рекъемар кхьиз, кIелиз чирзавайди сифтегъан классрин муаллим я. Гьавилляй школяр акалтарунин мярекатрал выпускникри чпиз эвелдай тарсар гайи муаллимрин тIварар еке гуьрметдивди къазва, абуруз цуьквер, пишкешар гузва.

Эминхуьруьн Абдул Саидован тIварунихъ галай юкван школадин сифтегъан классрин муаллим **Залина Жавидиновна ИСМАИЛОВАДИКАЙ** газетдиз макъала кхьин завай 1-классда кIелзавай аялрин диде-бубайри тIалабна. Ам руководитель тир классда зи хтул Юсуфани кIелзава. Залина Жавидиновна вичин пешедал, аялрал рикI алай, вирида гуьрметзавай муаллим я.

З.Исмаиловади хайи хуьруьн юкван школа, 2000-йисуз Гь.Б.Къазиагьмедован тIварунихъ галай Дербент шегьердин педагогический колледж хъсан кIиметар аваз акалтарна. Зегьметдин рехъ хайи хуьруьн школада сифтегъан классрин муаллимвиле кIвалахунилай башламишна.

2005-йисуз З.Исмаилова къадар-къисметди Санкт-Петербург шегьердиз акъудна. Хъсан чирвилер, къатIунар авай лезги руша Санкт-Петербургда "Зингер" компаниядин ктабрин кIвале къилин пешекар яз 2019-йисалди кIвалахна. Грамотайри ва сертификатри шагьидвал ийизвайвал, везифаяр ада намуслудаказ къилиз акъудна.

З.Исмаиловадихъ менеджервилдин дипломни ава. 2019-йисалай Залина Жавидиновна Эминхуьруьн юкван школада муаллимвилдин кIвалахдив эгечI хъуьна. Ам руководитель тир 1-классда 19 аялди кIелзава. Абуруз кIел-кхьин чирунин карда муаллимди намуслудаказ зегьмет чIугвазва. Аялри фасагьатдаказ ктабар кIелзава, гафар, рекъемар кхьизва.

- Залина Жавидиновна неинки чи школада, санлай районда сифтегъан классрин лап хъсан муаллимикай сад я, - лугъузва школадин директордин заместитель Р.Рамазановади. - Аялрин чирвилерин дережа, къатIунар ва зигьин хкажун патал ада тарсара кIвенкIевичи къайдайрикай, таблицайрикай ва аквадай агитациядин маса такъатрикай менфят къачузва. Гьавилляй Залина муаллимдихъ кIвалахда агалкъунарни жезва. Школадин руководство ва аялрин диде-бубаяр адан кIвалахдилай гзаф рази я.

З.Исмаиловадин намуслу зегьмет райондин образованидин управлениди ва школадин дирекцияди са шумудра гуьрметдин грамотаяр ва пишкешар гуналди къейднава.

Залина Жавидиновнади гьисабзавайвал, вичи тарсар гузвай аялрикай, абурун гележегдикай фикрзавай гьар са муаллимди вичин чирвилер гьамиша артухарун лажим я. И кар З.Исмаиловади вичин чешнедалди субутзава: алай вахтунда ада заочнидаказ Дагъустандин госуниверситетда кIелзава.

Гьа са вахтунда, З.Исмаиловади школадин общественный уьмуьрдани активвиледи иштиракзава.

Жаванриз екез таъсирзава

Амина БАЗИЕВА,
ДГУ-дин филологиядин факультетдин журналистикадин отделенидин студентка

Жаванри социальный сетра авай къван гзаф къадар "гуьрчег", "са рехнени квачир" шиклар гилелай ийизва. Pew Research Center-ди киле тухвай хабарар къунрин деллралди, 89% жаванар сетда "саки датIана", я тахьайтIа, "йикъа са шумуд сеферда" ава. Идакай абурун уьмуьрдин къакъудиз тежедай пай хъанва. Ахтармишунрин нетижайри къалурайвал, аялри гьикъван гзаф Instagram (Россияда къадагъа авунвай сеть) ишлемишайтIа, гьакъван гзаф абурун умуми гьалар, чпи чпиз гузвай кIимет ва гуьгуьлар чIур жезва.

Адет тирвал, жаванриз, жегьилриз фад таъсир ийиз жеда ва социальный сетри абурун интернетда авай "гуьрчегвилдин стандартрив" агакьаруниз мажбурзава. Машгьур ксарин гзаф чIагай уьмуьрдиз, абуру инихъни, анихъни "гадарзавай" пулариз килигиз, жаванри чеб абурун гекъигиз ва чпиз жуьреба-жуьре суалар гуз башламишзава: "Вучиз зун гьа икI яшамиз жезвач ва я зи акунар вучиз ихътинбур туш?", "Зун вучиз бес къадар гуьрчег туш?", "Вучиз ам, зун - ваъ?" ва икI мад.

Ихътин гекъигунри абурун уьмуьрдиз чIуру патахъай таъсирзава, абуру маса ксарал пехилвал гьисс ийиз башламишзава. Чпиз гзаф сейли ксариз ухшар жез алахъиз, авайдалай хъсанарна, гьатта чир тежедайвал туюкIурнавай чпин шиклар социальный сетра пайда ийиз, жаванар чпин таяр-тушшерин патай разивилин, гьейранвилдин гьиссерихъ къекъевезва. Амма и "акалтIай гуьзел" шиклар къалпбур, тапанбур хьун мумкин я.

Социальный сетрал машгьул хьуни чирвилер къачуниз, кIелунризни чIуру патахъай таъсирзава. Гьелбетда, социальный гзаф сетри жегьилриз кIелунин карда куьмек гузва, амма 100-кай анжах 10-да абуру лажим тир деллар жагьурун патал ишлемишзава. Эхиримжи вахтара жаванри адетдин образованидин къайдадикай, яни ктабар кIелуникай, жуьреба-жуьре вердишвилер къачуникай кьил къакъудиз башламишнава - абуру анжах социальный сетра машгьур хьуникай хияларзава. Амма эхиримжи вакъийайри чаз соцсетрик умуд кутун заминвал авай кар туширди къалурна. И гьалари чаз субутарайвал, вири къуватар ва такъатар сифтени-сифте жуваз образование къачуниз серфна кланда - адаз санкцияривай са шейни ийиз жедач. ГьикI лагьайтIа, хъсан муаллимдихъ, инженердихъ, духтурдихъ ва я юристдихъ гьамиша игътияж жеда.

Къезил къиметрай къачуз жеда

Алай йисуз Россияда аялрин кешбэксдин (гайи гьакьидин са къадар пай элкъвена вахкунин) программа 31-мартдиз къуватда гьатда. Аялар ял ядай лагерриз къезил къиметдай 1-майдилай, гьакIни гатун къилляй-къилиз рекъе тваз жеда.

"Алатай йисуз хьиз, путевкадихъ гайи гьакьидин 50 процент пул, амма 20 агъзур манатдилай гзаф тушиз, элкьуьрна вахкуда. Пул вад йикъан вахтунда "Мир" картадиз хкеда. Гзаф аялар авай хизанривай маса къачур гьар са путевкадихъ гайи гьакьидин 50 процентдив агакьна вахчуз жеда. Аялрин яшдиз талукь сергьятвилер авач. Са ва я са шумуд аялдивай къезил къиметдай ял ягъиз жедай сменайрин къадарни сергьятламишнавач", - къейдна РД-дин образованидин ва илимдин министрдин заместитель Аида Далгатовади.

РФ-дин просвещенидин министрстводай проектда иштиракуниз талукь яз рекъе тур чарчин бинедаллаз, РД-дин образованидин ва илимдин министрстводай федеральный идарадив Дагъустан Республикадин мулкунал алай ва РД-дин официальный реестрда гьатнавай аялрин ял ядай ва сагьламардай тешкилатрин сиягь агакьарнава. Гьа са вахтунда министрстводи къейдзавай-

вал, реестрдик кутунвай ва республикадин шегьерин къерехра авай ял ядай ва сагьламардай лагерра (хсусиятдин вири жуьрейрин) 2022-йисуз ял ягъун патал путевкаяр РД-дин бюджетдин такъатрихъ маса къачунва, гьаниз килигна, и тешкилатрин путевкаяр аялрин диде-бубайриз пулдихъ маса гунин къайда фикирда къунвач.

И кар себеб яз, республикадин реестрда гьатнавай сагьламардай тешкилатри кешбэксдиз талукь программада иштиракзавач. Дагъустанди аялар ва жаванар сагьламарунин карда госуниверситетдин патай гузвай куьмек хуьзва. И кардин бинеда пулсуз путевкаяр гун ава.

Идалайни гьейри, РД-дин образованидин ва илимдин министрстводин тIварцIел диде-бубайри (заколну векилри) Дагъустандин мулкунал алай лагерриз хсуси гьакьидихъ маса къачунвай путевкайрин гьакьиндай атай хабар авач.

Аялрин кешбэксдин программадай путевкаяр маса къачуз жедай лагеррин (сагьламардай тешкилатрин) тамам сиягь интернетда авай официальный порталдин - [мирпутешествий.рф](https://volga-it.org) - "Аялрин лагерар" чина чапнава. Диде-бубайривай инай чпиз бегенмиш хьайи чка хьягъиз ва лагердин, туроператордин путевкаяр маса къачуз жеда.

Иштиракуниз эвер гузва

Дагъустандин образованидин идарайра чирвилер къачузвай ва чпин яшар 16 йисалай 23 йисал къван тир жегьилриз международный рекъемрин "Волга-IT'22" олимпиадада иштиракуниз эвер гузва.

Олимпиада къве паюникай ибарат жеда. Хкъай пай онлайн-къайдада 31-майдалди киле фида. Эхиримжи пай Ульяновск шегьерда 2022-йисан 15-сентябрдилай 18-сентябрдалди давам жеда.

Акъажуна иштиракун патал <https://volga-it.org> сайтда регистрация авун лажим я.

Къейд ийин, международный рекъемрин олимпиада 2006-йисалай инихъ гьар йисуз киле тухузва. Иштиракчийриз гудай тапшургуьр международный дережадин IT-компанияри гьазурзава ва нетижайриз къимет гузва.

Виридалайни хъсанди хкъана

Алатай гьафтеда Дагъустан Республикадин "Хайи чIалан виридалайни хъсан муаллим - 2022" конкурсдин нетижаяр къуна. Конкурсдин эхиримжи пай Махачкъала шегьердин 11-нумрадин гимназияда киле фена.

РикIел хкин, конкурсдин иштиракчийри са шумуд паюна акъажунарна. Заочный паюниз Дагъустандин районрай 50 муаллимдилай арза атана.

Конкурсдин гьалибчи Гуниб райондин Агъа Кегердин мектебдин авар чIалан муаллим Рамазан Гьазимегьамедовакай хъана. Къвед лагьай чка Махачкъаладин 27-нумрадин мектебдин авар

чIалан муаллим Наида Мегьамедовади къуна. Пуд лагьай чкадиз пуд муаллим лайихлу хъана: Буйнакский райондин Атланулдин гимназиядин къумукь чIалан муаллим Саида Алхасова, Хасавюртдин 15-нумрадин мектебдин чечен чIалан муаллим Тоират Хуцурова ва Каспийскдин 6-нумрадин мектебдин дарги чIалан муаллим Хадиджат Алибагьмудова. Гьалиб хьайи муаллимрид РД-дин образованидин ва илимдин министрстводин дипломарни къиметлу пишкешар гана. Конкурсдин гьалибчиди "Вирироссиядин хайи чIаларин муаллимрин мастер-класс" конкурсда иштиракда.

Чи тарихдин ирсинай

Шерибан ПАШАЕВА,
тарихдин илимрин кандидат

(Эхир, эвел 11-нумрада)

Алай вахтунда аялар милли сеняткарвилерал машгул хьунал желбун иллаки важиблу я. Дагъустандин маса халкъари и кардиз иллаки еке фикир гузва. И мураддалди Россиядин минпромторгди

машгул устларриз налогрин рекъай къезилвилер ва пулдин куьмекар гузва. И программадин къилин месэлайрикай сад устларар юридический ксар хьиз регистрация авуниз ва абуру гъазурзавай шейэр милли художественный сеняткарвилерин Федеральний реестрдик кутуниз куьмек авун я. И серенжемди, вичин нубатда, и рекъе кваллахзавай устларриз алава мумкинвилер ачухзава. Исятда милли сенят-

Алай вахтунда чи халкъдин вилик акъвазнавай асул месэлайрикай сад советрин ва адалайни виликан девиррин халичар хуьн патал гъар йикъан алахъунар авун я. Абуру, гъи рекъай къачуртлани, гзаф къиметлу шейэр, антиквариат я. Абурун къимет йикъалай-къуз хкаж жезва. Лезги халкъдин художественный сеняткарвилерал машгул устадри гъазурнавай шейэр, искусстводин гъакъки эсерар хьиз, Россиядин лап хъсан музейрин - Государстводин Эрмитаждин, А.С.Пушкинан тварунихъ галай Государстводин музейдин, Урусрин Государстводин музейдин, Рагъэкъечдай патан Государстводин музейдин, ДММИ-дин, Тахо-Годи-дин тварунихъ галай государстводин музейдин ва хейлин масабурун коллекцияра хуьзва.

Чи халкъдин векилри а кар аннамисун лазим я хьи, гъилелди хранвай лап куьгъне ва чиркин гъевчи халичадихъни исятда къимет ава. Эгер художественный къиметлувилин сенгердилай килигиз хъайитла, чи квалле авай сун гъаларикай гъилелди хранвай куьгъне ва гъевчи халича фабрикайра хранвай цийи 10 халичадихъ галазни гекъигиз жедач. Лезгийри халичар хурун техйиз саки 50 йис я. Чна бязи вахтара лап ужуздаказ маса гузвай халичайрин звездайни чахъ гъелелиг са затни авач. Чун патал неинки чи милли

Мумкинвилер гъиляй акъуд тийин

“Халкъдин художественный сеняткарвилер. Россиядин эменни” твар алаз мектебра келзавай аялар патал федеральный метлебдин образованидин программа туклуьрнава. Адан асул мурад акъалтзавай несил милли сеняткарвилерин ивирив мукъва авун я. РФ-дин вири республикайрихъ и жуьредин чпин хуси программаяр арадал гъидай ва абуру майдандиз акъуддай мумкинвилер ава.

И кар чи лезги халкъ патал иллаки важиблу жезва. Гъик лагъайтла, алай вахтунда чи милли сеняткарвилерин искусстводин вири хилера устадвилерин сирер квахъзава, несилрилай несилрал къевезвай циргъ къатI хъанва. Чи школайра ва колледжра кваллахзавай муаллимри ихътин татугайвилер арадай акъудуниз къетлен фикир гун чарасуз я. Къейд ийин, маса халкъари ихътин месэляра хуьруьн школайрин куьмекдалди гъялзава. Анра школайрин программаярик милли сеняткарвилерай алава тарсар кутунва. Аялри гъеле 1-классдилай эгечина художественный шейэр гъазурзава. Абурукай лап хъсанбур выставкайриз ракъурзава ва маса гузва. Бязи маса халкъар яшамиз жезвай чкайра хуьруьн школайра гамар хуруна, парчайрал нехишар акъудунай, ракъ ва кларас художественный къайдада гъялунай ва маса рекъерай жегъилриз алава тарсар гузва. Вири ихътин месэляра гъялунал чкадин администрацияр машгул я.

Разивилелди къейд ийин, алай вахтунда чи уьлкведа вири республикайра ва регионра виликан несилрилай ирс яз атанвай милли художественный сеняткарвилер вилик тухуниз куьмекар гузва. Месэладик къил кутун гъеле фадлай инихъ агъадай винелди къевезва. Лап мукъвал гележегда регионра халкъдин художественный сеняткарвилерал машгул хьун менфятлу бизнесдиз элкъуьн лазим я. Вучиз лагъайтла, исятда государстводи и месэладин тереф хуьниз еке фикир гузва.

Алатай йисан июлдилай милли сеняткарвилер вилик тухунин рекъай региондин метлебдин программани кардик акатнава. Адал асаслу яз, милли сеняткарвилерал

карвилерин хилера кваллахзавай карчийриз са жерге къезилвилер ава. Абурукай яз, чпи налогар гунин патентный ва къезиларнавай къайдадикай менфят къачузвай цийиз регистрация авунвай карчийр 2021-2023-йисара налогрикай тамамвилелди азад авун, ракъ, кларас ва маса шейэр гъялунал машгул карчийриз “къазанжияр” режимдай ставкаяр 4 процентдал къван ва “къазанжияр-харжияр” режимдай 10 процентдал къведальди тиммиларун къалуриз жеда.

Исятда Дагъустан Республикада чпин асул везифайрик милли сеняткарвилерал машгул тир кархайриз куьмек гун акатзавай государстводин хейлин идараяр арадал гъанва. Инанмивилелди лугъуз жеда хьи, лезгийриз и рекъай, гъайиф хьи, са затни авач. Эгер чун къайгъудик тахъайтла, паталай атана, садни чи халкъдин адетдин сеняткарвилер квалачел ахкъулдиз эгечдач. И месэлада Къиблепатан Дагъустандин вири районри къуватар сад авун, чи халкъдин милли сеняткарвилер арадал хкун патал сад тир милли стратегия туклуьрун чарасуз я. Зи фикирдалди, чи халкъдин чпиз и месэла талукъ тир ксари ва къуллугъчийри милли культура ва искусство вилик тухуник, лезги халкъдин яратмишдай мумкинвилер артмишуник чпин алахъунрин пай кутуни хъсан нетижаяр арадал гъида.

Халича “Лезги гъед”. И нехишди дуьньяда машгул лезги халичайрин жуьре лишанламишзава.

халичар хуьн, гъаки абуру хурунин сеняткарвал арадал хкунни гзаф важиблу я. И мураддив агакъун патал чна, халичар хурунин устадвал арадал хкана, ам несилрилай несилралди фидай шартлар тешкилна кланда. Герек вирира гъилелди халичар храдай цехар ва и сеняткарвал чирдай махсус центраяр ачунин ва гъасилзавай халичайрихъ виниз тир ери хьунал гуьзчивал тухун. Чи милли халичайрихъ еке къимет гана, абуру маса къачудай муьштериярни гъамиша жедайди я.

“Пушкинан картадай”

тамашадиз

Хазран КЪАСУМОВ

Уьмуьр виликди финихъ галаз сад хьиз, цийивилерни арадал къевезва. ИкI, Россиядин Президент Владимир Путина гъар йисуз къиле тухузвай “Ачух линияда” теклифуналди, алатай йисан 1-сентябрдилай (чи уьлкведин 14 йисалай 22 йисал къван яшара авай) 13 миллион касди чпин балансда 3000 манат пул авай “Пушкинан картаяр” къачуна. Уьмуьрдиз кечирмишзавай и программадин сергъятра аваз и пул, малум тирвал, жегъилривай анжах куьгурадин программайра харж ийиз жеда.

Мукъвара СтIал Сулейманан райондин умуми образованидин са шумуд школада келзавай 300-далай виниз аялар Къасумхуьрел И.Гъ. Тагъирован тварунихъ галай куьгурадин дараматда, “Пушкинан картадикай” менфят къачуналди, лезгийрин СтIал Сулейманан тварунихъ галай музыкадинни драммадин театрдин артистри къалурай “Дахдин цийи свас” тамашадиз килигна.

Райондин образованидин управленидин начальник Гъуьсейн Шихбабаева чаз лагъайвал, хуьрерин школайрин регъберри школьникар Къасумхуьрел гъунин ва хутахунин кваллах хъсандиз тешкилнава.

Жегъил тамашачийриз бул хуьруьнар, шад манияр квай тамаша ва театрдин артистри тамамарай ролар гзаф бегенмиш хъана.

Гаф кватай чкадал лугъун хьи, театрдин артистри “Дахдин цийи свас” тамаша райондин винидихъ твар къунвай дараматда чехи яшарин инсанризни къалуруна. Адаз тамашиз райадминистрациядин, гъакини маса организацииярнин векиларни атанвай.

Мугъман хъуна, итижлу тамаша къалурунай гъам мектебра келзавай аялри, гъамни чехи яшарин тамашачийри артистриз чухсагъул лагъана.

Мадни къейд ийиз кланзава хьи, “Пушкинан картадай” са тиммил вахтар идалай вилик райондин школайра келзавай 200-далай виниз аялар СтIал Сулейманан музейдиз, 50-далай гзафбур Къурагърин тарихдинни край чирдайбурун музейдиз, Чухъверхуьруьн юкъван школада келзавай 18 аял Дагъустандин Огни ва Дербент шегъерриз экскурсиядиз фенай.

Мадни са алава: 2022-йисалай “Пушкинан картадиз” 5000 манат пул язава. Картадикай Россиядин вири регионра менфят къачуз жеда.

Зулуз тама

Марал БАЗАЕВА

Октябрдин вацран юквар. Зулун вахт тиртлани, гъава гатуз хъиз чимзвай. Чехи бубади заз вичихъ галаз тамуз фин теклифна. Зун гзаф шад хъана. Пакадин йикъан экуьнахъ чехи буба вилик, къуьне тфенгни аваз, зун къулухъ, далудал фу авай чантани алаз рекъе гъатна. Фидай рехъди бубади заз тамукай, тамун гъайванрикай суьгъбетар авуна. Акуна-такуна чун тамув агакъна. Там чи бадедин гам хъиз аквазвай. Ина гъар жуьре рангари нехишар арадал гъанвай. Са тарар яру, муькуьбур хъипи, са бязибур гатуз хъиз къацуз амай. Чун яваш-яваш тамун юквез гъахъна.

- Пагъ! Гъикъван гуьрчег аквада зулуз там! Къуд пад секин тир, гъатта тарцелай аватзавай пешинин ванни кваз къевезвай. И секинвал ара физ гъарайзавай пехъерини керекулри чурзавай. Чи квачерик акатзавай пешерин виширшин ван лап яргъариз акъатзавай.

Чун инидин ва члухлумпирин тарар авай чкадив агакъна. Иниярни члухлумпир, клунчи-кунчи хъана, рушарин япарихъ галай сиргъаяр хъиз аквазвай. Инал-анал тарарин кукъара, пунара нуьклерин ичли мукарни аквазвай.

- Гъан, хтул, авуд клулал алай чанта. Ша, чна инияр къватин, - лагъана чехи бубади.

Са гъевечи геренда чна са чанта инияр къватина. Югъ нисини жезвай.

- И кламун клане чиликай яд хкатзавай чка ава, хтул, - лагъана бубади, - ша чна гъанал са бисмиллагъ ийин.

Чун кламуз эвична. Ина авай гуьрчегвал квез акунайта! Чи квачер авахънавай пешера батмиш жезвай. Къакъан тарцин къецил хъанвай дувулрикай михъи гъамга хътин яд хкатзавай. Къарасудин патав гъай

хкис хъанвай къванцел ракъун кружкани алай. За яд дадмишиз гъерекатна.

- Хтул, гъевечи-гъевечи хуплар хъухъ, - тагъкимарна зи гуьгъуьна амай бубади, - яд гзаф къайиди я.

Гъакъикъатдани, яд гзаф къайиди тир, на лугъуди, муркладай акъуднава. Зи сара-ра тлал гъатна, ятлани цин ширинвиляй за кружка вири хъвана. Къарасудин къерехдал чна суфра ачухна. Ша лагъай мугъманар хъиз, гъасятда къвалал гвай тарцин хилерал кве керекул пайда хъана. Чал вил алаз, абур къарр-къарр ийиз гъарайзавай.

- Гуда, гуда, квезни чи суфрадилай паяр гуда, - лагъана бубади, абур галай патахъ кве тике як гадарна.

Абуру, чпин пай вахчуна, лув гана. Тамун тлебиатдикай лезет хкудзавай заз лап мукуьвай виширшин ван хъана. За генани дикъетдивди яб гана. Гъакъикъатда зи къвалахъ галай кул-курса са вуч ятлани къекъевезва. Зун бубадиз суалдивди килигна. Бубани виширшар авур кул-курриз килигзавай. Ада заз ишарадалди кис хъухъ лагъана. Са легъездилай кул-куррикай къуьгъуьр хкечна, далудал алай цацара са еке къарникъузни авай. Ам чи виликай тлуз зиринг камаралди, тлиш пешера экъуьриз-экъуьриз, фена. Зун бубадиз, ам, сивел хъвер алаз, заз килигна.

- Акунани ваз, хтул, къуьгъуьрдини хъуьтуьн суьрсет къватзава...

Югъ нисинилай алатзавай. Чна суфра къватл хъуьнуна, амуькай гъелер заз валариз гадариз клан хъана.

- Им члуру къвалах я, хтул, - лагъана бубади, - эгер тамуз атай-атай касди зир-зибил тама таз хъайитла, тлебиат чиркин жеда. Там са еке хъуртаз ухшар жеда.

Зирзибилни чантада хутуна, чанта къуьнуьз хъяна, чун хуьруьз хквез рекъе гъатна. Гила зун вилик, чехи буба гуьгъуьна авай. Югъ няни хъайила, чун хуьруьв агакъна...

Къавумриз мугъманвиле

(Хъайи кар)

Рамазан ДАДАШЕВ

Виликдай гъизвай сусаз алукдай пек-партал, къвачин къапар ва гъакни герек клани-такан, къаб-къажах къачуз, Бакудиз, Къубадиз фидай. И шегъерра, Дагъустандив гекъигайла, гуз-къачудай шей-эрин къиметар ужузни тир. Йикъарикай са юкъуз Стлал Сулейманан райондин са хуьр-ряй кве паб - Афисатни Айисат (тварар дегишарнава), чпин гъизвай сусаз лазим шейэр къачуна, Бакудай Дербендиз хтана. Инай абур райондиз хквезвай са автобусда акъахна. Рекъе вахар тир Афисатни Айисата къвед-пуд йикъалай жезвай чпин мехъеррикай тухдалди ихтилатар илизвай. Абур гагъ кевиз рахазвай, гагъ, ван акъудна, хъуьрезвай. И дишегълийрин къулухъ Урусатдин са яргъа шегъердай вичин вахан руш тухузвай мехъерик хквезвай са жегъил гада ацукънавай. Ам юкъван буйдин, лацу якларин, туьнт къилихрин, халис спортсмен хъиз аквадай жаван тир. Тварни - Къурбан. Яргъал рекъера гъелек хъанвай гада автобусда гагъ ахварал физвай, гагъ папарин хци ванци къудгунариз хъана. Эхирни Къурбана гъарайна:

- Бес я ман, халаяр! Куь сиве хъипер авани? Са куьн туш къван и автобусда авайбур. Яваш рахух.

- Я чан халадин, вун акъван туьнт жемир, чун чи мехъеррин дердийра ава-е. Вуна чаз яб гумир.

- Мехъеррал куь пехъер ацукъуй. Вуж я а ламран хва, квез руш ганвайди?

- Ву-ув, чан вахар! Ибур вучтин гъараюнар я ида чаз ийизвайди?! Вун серг тлуьр клек хъиз ава хъи, чан стха! Чна, экуь, михъи лампа, гуьрчег кукла хътин, вини хуьре авай Расулан руш са кве йикъалай чи гададиз гъизва. Квез вуч ава? Расулан твар курла, Къурбан садлагъана кис хъа-

на. Адаз гъасятда чир хъана, вичин вахан руш тирди тухузвайди. Гила Къурбан, мад-ни вини къвачиз акъудай тфенг хъиз, туьнт хъана ва ам, бомба хъиз, хъиткъинна:

- Я квей къарияр-кафтларар, белки, квейлай вилегъ ксар мад авач жеди. Эгер гъа Расулан руш куьне тухвайта... Зун гъа юкъуз гъанал жеда, ахпа квез чир жеда, ни гъикл руш тухузватла! Курпашман хъайи папар, къвализ агакънамазди, автобусда хъайи рахунар ахъайиз, гададин диде-бубадин патав фена. Чамран иесийри, ихтилат ихтилат япарихъ галуькайла, къатлана ва чпи чпик фикирна:

- Аквар гъаларай, гъа и гададиз кланзавай хътинди я чна гъизвай руш. Яргъал те-гъена, кве няни са машинда авай муьквекъилияр, миресар тухвана кланда вини хуьруьз. Гъа ик, югъ мичли хъайила, геж хъиз, кузов галай са машинда авайбур хабарсуз къавумрин къвализ акъатна. Геж атай мугъманар акур рушан дидени буба мягтел хъана амукъна. Хваш-беш авурдалай къулухъ атанвайбуру автобусда хъайи ихтилат рушан иесийриз ахъайна. И ван хъайила, тухузвай рушан дидени буба, кап-кап-пув ягъиз, хъуьрез амукъна ва лагъана:

- Я чан къавумар, квез акур а гада мехъерик хквезвай зи играми стха я-е, стха! Ам са тлимил кстахдиз вердиш хъанвайди я. Адакай квез са зиянни авайди туш. Мехъерар жедайди я.

Гъа и арада, вилер тлушуниз-тлушуниз, вичик зиян квай кац хъиз, ахварай аватай Къурбан атана:

- Багъишламиша, къавумар, зун гъавурда авачир, - лагъана гъайифдивди Къурбана.

Гъакл хъайила, азиз дустар, са кар ийидайла, садрани тади къачумир. Халкъдин мисалда иридра алцума - садра атлутл лугъуза. Ик хъайила, иерни, бегъерни жеда, дуьз мехъерни. Аллагъдини рехъ гуда.

Туьгъмет

Фазила АБАСОВА

Ихтилат чаз чи чехи дидеди ахъагъайди я. Амма и йисар дивидилай виликанбур, тахъайтла, дяведин йисар тирни зи рикел аламач.

Колхоз, яни вирида санал къвалахун. Цан цун, гвен гуьн, алаф гъазурун, емишар ва майвар вахтунда къватлун ва ик мад. Бязи дишегълийриз къвалахал физ кландачир: тлимил гъакъи гузвайни, тахъайтла, колхоздиз аксибуру абур рекъай акъудзавайни, низ чир хъурай. Кесиби синифдин папарни агвал-лубурун папарни къвалахал экъечлун истемиддай. Гъатта абурун тварарни къаз, абур къвалахал экъечл тавунмаз, чеб экъечл дач лугъуз, гъарай-звер твадай. Бригадирди, къвалба-къвал физ, къвалахал экъечлуниз эвер гудай. Гъелбетда, сивин пад квачирбурувай ада вичиз къевезвай "паярни" вахчудай, амма ван тахъайдай къуна, "рахун тавуна, къвалахал экъечл" лагъана, хъфидай.

- Заз къвалахал фидай чарасузвал авайди тушир, рикел хкидай чи чехи дидеди. - Квез чизва хъи, куь чехи буба колхоздин къилдин бухгалтер тир. Амма зун къвалахал экъечл тавунмаз, гъатта къуншиярни садни къецел экъечл дачир. Гъавилляй зун вирида-лайни вилик жергейра жедай. Колхоздин председатель Къардаша, вичиз азад вахт

жезмазди, чуьлдиз тади ийидай. Са сеферда адаз гвен гуьзвай дишегълийрин къвалах бегенмиш хъанач: къуьлуьн къилер михъи-даказ къватлзавачир, цуьлерни какатай жуьреда къазвай. Къардаша виридан вилик, кесиби синифдин папарилай элячйна фена, хуьре твар-ван авай фекидин паб Нургуьлаз туьнбуьгъ авуна. Са къадар вахт алатна. Къардаш гъикл ятлани са сеферда фекидиз мугъман хъана. Хваш-беш, жузун-качузун. Ваь, фекидин паб къана рахазва.

- Гъикл хъана, я Нургуьл, - лагъана Къардаша, - вун захъ галаз акл вучиз рахазва, тахъайтла хъайи затл-матл авани?

- Ви рикелай алатнавани? Вуна, чна гвен гуьдайла, къуьлуьн къилер чиле тваз-вайбур Метлани Бетлан папар тиртлани, туьгъметар заз авуна. Вун гъабурун виликай атанвай. Ваз гъабур вучиз акуначир? Гъа члавуз итимдин чина рахун лезги дишегълидиз кутугнавай кар туширвилляй зун киснай, ваз жаваб хгуз жуьрэтначир.

- Огъо-о, хъанач хъи, я Нургуьл. Ваз за гъа вуна лугъузвай Метлани Бетлан папариз туьгъмет авуна кланзавайни? Эхъ, заз вири акунвай, амма абуроз туьгъмет авуникай файда авайни? Туьгъмет авуна - авунач; абуроз са къайгъуни тушир. Амма ваз туьгъмет авурла, абур вирида япар жажна. Абуроз акл тир хъи, гуя заз чеб акунвач. Элкъвена зун куь патавай хкведайла, ваз абур чиле гъатнавай къуьлуьн къилер къватл хъийизвай саягъ акунач. Заз чиз, вун гила зи гъавурда акъуна...

Гафунин къуват

Репия КЪАРИБОВА

Хуьре са межлис-мехъерни жеда-чир Сабир квачир. Хъунал гзаф рикл алайди тир. Пиян тахъай дуьшуьш тектуьк жедай. Муьквал-муьквал пиян жедай-тлани, къуни-къуни ада вичикай акъван инжиклу ийидачир. Къвалевайбур-хизанар лагъайтла, адакай икрагъ хъанвай. Гъикъван лагъайтлани, харжзавай, къвале са кеспини ийизвачир, аялриз чпин буба пияниска хъуникай регуь тир. Куьчеда чпин буба галтад жез акурла, абур санихъ чуьнуьх жедай. Хуьруьнбур адан ихътин гъалдихъ галаз вердиш хъанвай. 50 йис хъанвай итимдиз мад вуч акъул хгуда къван...

Йикъарикай са юкъуз къар авай куьчедай тлуз Сабир конторадихъ къевезва, и пата, а пата акъаз, галтад жез. Адан къаншардиз бухгалтер Вагъид къевезвай,

уьмуьрда сивик ичкидин стлални хкун тавур зарафатчи.

Вагъидав агакънамазди, Сабира, мез галклиз, лугъуда:

- Валлагъ, Вагъид дах, багъишламиша, кве завай са тлимил хъивегуьн хъана, пиян хъанва.

Вагъида са кам къулухъ вахчуна: Яь, я Сабир, вуна хъивегъна? Вацл винидихъ авахъда лагъайтла, зун члалахъ жеда, вуна хъивегъна лагъана, ваааа... Ви хъивегуьнал гъич рикл алайди туш эхир. Валай и кар гъикл алакъна? Вуна а зегъримар ви кене гъикл цана?

И гафарин ван атай Сабир, пиянвал алатай тегъерда къах хъана акъвазна. Са легъездилай Вагъидан гафарни вичел хкай Сабира лагъана:

Агъ, зи бубадикай вак хъурай, а зегъримар за мад сиве цун хъувуртла.

Гъанлай Сабиркай феки хъаналда.

Машинист

Шихали БАГЪИРОВ

Члур хъана, къвалах тийизмай сят гваз къуьзуь кас сятар хъийидай устлардин патав фена.

- Чан хва, и сятдиз килиг, ада къвалах-замач - лагъана ада устлардиз.

Устларди сят ачухнамазди, анай къенвай твет аватна. Сифте аватай тветрез, ахпа къуьзуьдаз килигна, устларди лагъана:

- И сятди мад къвалах хъийидач.

- Вучиз, себеб вуч я? - мягтел хъана къуьзуь кас.

- Я халу, ваз мад вуч кланзава: акъаз-вачни, адан акърабар элкъуьрзавай "ма-

шинист" къенва - чилел аватнавай тветл къалурна, лагъана устларди.

Ван пака жеда

(Малла Нисрединан тегъерда)

Геж хъиз къвалахдилай хквезвай Алидиз аквада хъи, чин тийидай са касди вичин къуншидин гараждин ракларар ракъун мишердалди атлузва.

- Я кас, вуна вуч ийизвайди я? - жузуна Алиди, адан патав агакъайла. Адани, са тлимилни регуь тахъана, жаваб гана.

- Акъазвачни ваз? За скрипка язава.

- Бес скрипкадин ван къевезвач эхир?

- Ван ваз пака къведа, - лагъана, ада вичин къвалах давамарна.

Лаклаб

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

Лаклабар вири халкъарихъ ава. Аламатдин къвалах я, гъа са лаклаб лап чеб-чпивай яргъа авай хуьрерани сад хътинбур жеда. Лаклабар тухумрални, къилдин ксарални жезва. Месела, "Клутаяр", "Картуфар", "Север". Заз са тухумдал "Гитл" лаклаб гъикл акъалтнатла лугъуз кланзава.

Кесиби вахтар тир. Куьзуь итимар кимел ацукъдай, чпин дерди-балани гъа инал гъалдай.

- Ядаяр, - лагъана са агъсакъалди, - накъ къариди гитл гъазурнавай.

А вахтунда миресрин, муьквекъилий-

рин етим аялар чехи миресди хуьдай адет авай.

- Нянихъ гитл тлуьна, винелай кавални веьена, зи къвале авай миресдин гада Гъажи ахварал фена, - давамарна вичин суьгъбет агъсакъалди. - Иифен куларилай алатайла, Гъажи ахварай аватайди акуна заз.

- Гъажикъули ими, югъ хъанани? - хабар къуна ада.

- Югъ хъанвач, чан хва. Ксун хъия, - жаваб хгана за. Са арадилай мад месикай ван хкатна:

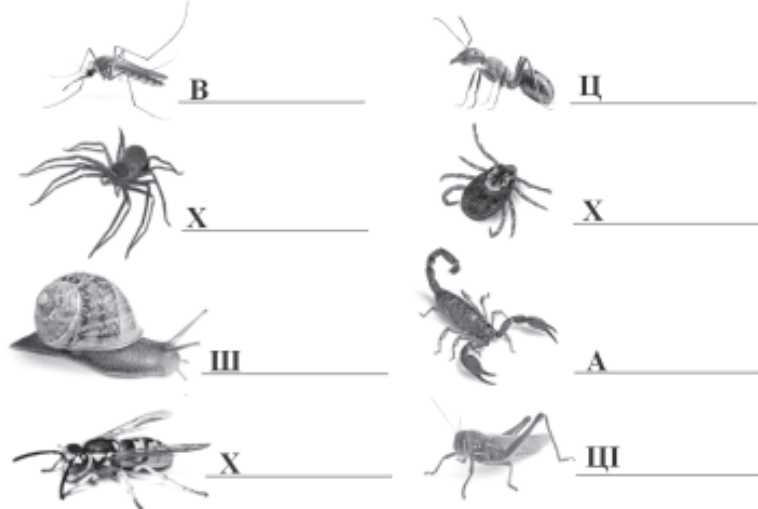
- Бисен имид свас, гитл амани?..

- Акъазвачни квез, етим хъайила, нефс ацлузвач. Гъанлай къулухъ чи тухумдал "Гитл" лаклаб акъалтна, - сир ачухна агъсакъалди.

ЧУБАРУКАР

Гъшаратрин тварар чира

Шиклра къалурнавай гъшаратрин тварар кхьихь. Куьмек патал сад лагъай гъарф кхьенва.

Гафунай гаф жагъура

Гъар са гафунай са гъарф члур хъия - цийи гаф (гафар) арадал къведа.

цвал - _____, кIекIец - _____, хала - _____,
вахт - _____, къази - _____, кини - _____,
нич - _____, гъвар - _____, тарс - _____,
“100 тапшуругъ” ктаблай

Мисалар кIватI хъия

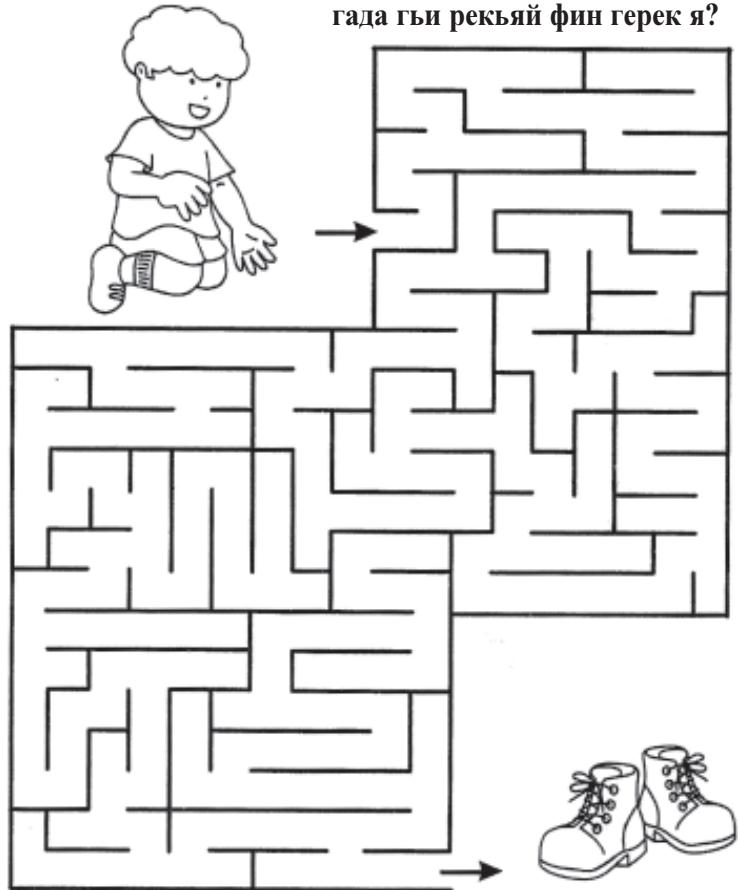
Агъадихъ ганвай ибарайрикай, мана-метлебдиз килигна, мисалар кIватI хъия.

Аш акурла, эгечIда.
БалкIан авачир чкада.
Вирт гъидай чIиж.
Гамиш ацукъай вире.
Гъилевайди гарув вугана.
Гъар кицI элукъайла, гъил чилиз яргIи авуртIа.
Дана хайи кал.
Жафа чIугун тавунмаз.
Къве кицI кикIидайла.
КIвалах тавур пер.

Муьрхъуь къада.
Вич цавара къекъевезва.
Сафани аквадач.
Кикер аламуькъадач.
Нехирдин кIвенкIве аваз къведа.
Ламни балкIан я.

Лаш акурла, къекъечIда.
БарцIакни ацукъада.
Яргъа амаз чир жеда.
Жув яргъа акъваз.

Кьил акъуд (лабиринт). КIвачин къапар жагъурун патал гада гъи рекъай фин герек я?

Фиригърин цIирер

Зи инанмишвал

Бесханум РАГЪИМОВА, 7-кл. ученица

Мектебдай хъфидайла, чIехи классра кIелзавай къве аялдин ихтилатрихъ яб акалуниз мажбур хъана зун. Абурун ихтилатар Украинадин нацистри къурмишнавай дяведин гъерекатрикай тир. А темади зун вичел желбнай, вучиз лагъайтIа, зи чIехи стхани, донбассвийрин гъарайдиз гъай лугъуз, дяведиз фенва. Аки тахъанайтIа, чи Ватанни хаталувилик акатдай. Иниз килигна, чи гъукумдарри къабулнавай кьилин къарар важиблуди, чарасузди яз гъисабзава за.

8 йисан къене Россия Украина ислягъариз алахъна, амма намуссуз ампайрин кIирера гъатнавай нацистриз ван хъанач. Югъ-къандавай маса улкъвейри яракъламишзавай Украина дяведин аждагъандиз элкъевезвай. А кар чи сергъятар битавсузвиликай хъудзавай къуватдиз элкъуьн мумкин тир. За къатлузвайвал, гъар са тахсиркардиз вичин жазани ава. А жазадин турни стхавал, дуствал ва ислягъвал кIанзавайбурув гва.

Гъалибвал къазанмишна, зи стха уьзгъвилелди кIвализ хкъведайдахъ зун инанмиш я.

Закъни Зукъ

(Мах)

Амин СЕФИХАНОВ, 10-кл. ученик

Хъана къван, хъанач къван Закъни Зукъ. Абур я уьрдегар тушир, я леглегар, я къветер тушир, я лекьер. Чеб чпиз ушар къушар тир. Чебни - дустар. Лап халисан. Абур куьчери къушар тир. Къуьд Донбасса акъудзавай, гад кеферпатан Тампасда. И сеферда абур вахт тахъанмаз кефердихъ юзун хъувунвай: танкаринни турпарин ванери абур я мажал вугузвачир, я вил ахъайиз тазвачир.

- Ваз вуч аватIа чидани? - лагъана са юкъуз Зукъаз Закъа. - Хъсан хъана чун анай эхкъечIна.

- Зани гъаки фикирзава, Закъ, - жаваб гана Зукъа. - И Лезгистандин чилерал чун инжиклу ийидай кас авач. Сад-къве вацра ина амуькъайтIани жеда. ТIуьнни инра тIимил авач.

- И халкъди ахмакъдаз акъул це, яб тагайтIа, хатурни амуькмир, - лугъуда. Украинадин гъакимарни гъахтин меслят тежедайбур хъана. Абуру чарадан далдал кьул ийиз башламишна. Къуншийриз къурху гуз, ислягъ халкъар телефиз хъана. Акъуллу инсанри абуруз, а нацистриз, хъсан рекьер гзаф къалурна. Вагътедай тефиз акурла, акъуллу инсанриз хъел атана. Башламишна а нацистар лугъудайбур тергиз ислягъвал кIани игитри.

- Савашдин эхир мус жедатIа? - хабар къуна Зукъа.
- Мус? Душманди рей гайи юкъуз. Акъазвайни ваз, чун къведайла, абур, чпин яракъарни гадариз, гъикI катзавайтIа? Гъам я ахмакъ инсандин рекъин эхир. И савашдин рекъихъни вичин эхир ава, дуст кас Закъ.

Хкъведа ам

Аскер БЕГОВ, 9 кл. ученик

Донбассада зи буба дяведа,
Стхаярни хуьз тIалабай вядеда.
Азадвиллин савашда гъатнава,
Шегъер-хуьр хуьз, секинвал катнавай.
Халкъни адан фикирар чкIизвай.
Нубатсуздиз лаб-аял рекъизвай,
Умуд чак квай къутармиш ийидай,
Кас авачир мад маса жагъидай.
Россия тир куьмекар гайиди,
Халкъаризни къалханни хъайиди.
Гилани мад майданда ава ам,
Ислягъвиллин рекъелни ала ам.
Къурмишзава чIулав рикI хъайибур,
Инсафсуздиз ислягъ халкъ къейибур.
Гъана ава инсанар кIанибур,
ЖаллатIарни нацистар къайибур.
Хкъведа зи буба савашдай,
Ахмакъ тир руьгъ акъудна кIамашдай,
Къутармишна Донбассдин гуьзелвал,
Къалурна хъиз вичин зур, къегъалвал.

Къве тIур

(Мах)

Зубайда БЕЙБАЛАЕВА, 7-кл. ученица

Хъана къван, хъанач къван Ислягъ буба. Адахъни аваз хъана са багъ. Вичин уьмуьрда ада багъда гъар жуьредин емишрин тарар гзаф акIурнавай. Дуьнья акунвай Ислягъ буба багъдихъ хъсандиз гелкъевезвай, гъавилляй ана авай гъар са тар тамашуниз лайихлу яз чIехи хъанвай. Ихътин гуьзелдиз арадиз атанвай сагълам багъдал иесиди дамахазавай. Гъар йисан бегъерди адан гуьзюь ацIурзавай ва ахътин девлетдин дад хуьруьнвийринни акваз тазвай. Абуруни Ислягъ бубадилай гзаф рази тир.

Хабар квекай? Хабар Ислягъ бубадин багъда экъечIнавай алучадин тарцикай. Ада ина уьмуьр гъализ тIимил йисар тушир. Вичин яшайишни ада дамахладаказ тухузвай. Гатфар алуькнамазди, ам къулухъ акъвазачир: виридалайни вилик цуьк ахъайдай. Емишарни тIямлур гъидай.

Цинин гатфаризни алучадин тар цуьк ахъайиз гъазур хъанвай. Къаяр акъатуники ам са тIимил яваш хъана, амма лап кIанихъ галай са гъевечи хилел къве тIур ахъа жез башламишнавай. Чилин чимивили хуьзвай абур акваз-акваз дегишни жезвай.

- Цийи дуьнья мубаракрай! - лагъана са пакамахъ цуькверикай сада муькуьдаз.

- Сагърай, къунши, вунни бахтлу хуьрай, - жаваб гана муькуьда.

- Яраб дуьньяда вуч хабарар аватIа?

- Мекъи я. Донбассдани Луганскада дявеярни авалда. Украинадин нацистри ислягъ агъалийриз югъ гузвачалда.

Гила аниз чи, Россиядин, игитар куьмек гуз фенвалда.

- Аферин чпиз! Дуьньяда ислягъвал хуьн важиблу я.

- Чибур викигъвилер къалурзава. Бандеровчияр, яракъарни таз, катзавалда.

- Ваз гъинай чир хъана?

- Вун накъ ксанмайла, чи иесидин телевизор кIевиз рахазвай.

- Яраб гъикI жедатIа?

- ГъикI жеда къван? Душман кукIварда, чи игитар кIвалериз хкъведа.

Цийи девирдин мисалар

Мерд Алидин дафтардай

Чирвилерин фургъун фена, атанвайди амалринди я.

Амал авай чкада камалдин вуч ава?

Камалдилай амал вилик жеда.

Камалсузди амалди хуьда. Амалсузди?..

Цицибри верчер вердишарда.

Цициб - цининди, амал - ишанди...

Акъуллу кьил хуруз фида, амалдарди - цавуз!..

Акъул - чараданди, пул жуванди хъсан я.

На ктабар кIватIа, за - пулар...

Дипломар гъайди пулар гъайдав агакъдач...

Вун - ктабрикай, зун гъисабрикай рахада.

КIелунар - вибур, чирвилер - зибур пара...

Пул авай гъил акъул авай кьилелай пара я.

Играми аялар!

Винидихъ къалурнавай шиклда авай ичи гъалкъайра лезги чIалан паярин тварар кхьихь.

Зенд

Лезгивал хуьзвайбуруз аферин

Гъажи КЪАЗИЕВ, муаллим

Алай йисан 20-мартдиз Стал Сулейманан райондин Эминхуьруьн юкьван мектебда лезги чалайни литературадай "Лезги газетдин" редакцияди ва "Леки" фондунни тешкилнавай олимпиада кыле фена.

И сеферда ана Хасавюрт райондин Къурушрин хуьруьн юкьван 1-2-нумрайрин мектебрай 11-классра келзавай кьве аялдини иштиракна. Дуьз лагайтла, чаз алаатай йисузни теклифнавай, амма рехъ яр-гъал яз акуна, чавай иштиракиз хь-

нач, гьелбетда, и кардикай, ана олимпиада тухузвай теьгер акурла, за гила гъайифни члугвазва. Зун аялар галаз гзаф олимпиадайриз фена, гъайиф хьи, заз хала-хатурвални авур чкаяр акуна, амма икI ачуьдаказ, михьдаказ, анжах аялрин чпин куьмекдалди тухвай олимпиада сад лагай сефер я. Заз олимпиада тухудайла, жюридин председател, "Лезги газетдин" кылин редактордин заместитель Куругъли Ферзалиеван михьвал акуна, ана бязи аялриз сад хьтин баллар хьанвай, и месэладин патахъай ам залда кватI хьанвай муаллимрални маса жавабдар векилрал алуькна, абурув кылдин тапшуругар вахкана, не-

тижада абурун арадай лайихлубуруз чкаяр гана. Сад-кьве гаф Эминхуьруьн юкьван мектебдин директор Рагьман Османован адресдиз лугъуз кланзава. Ада патарихъай олимпиададиз атанвай вири аялрин, муаллимрин, маса мугьманрин къайгьударвал члугвазвай, лугьудайвал, мугьманар кьаршиламишиз вири коллектив "са кIвачел" акъвазнавай, мектебдин пищеблок халисан лезги хуьреклин "ярмаркадиз" элкьурнавай. Сагърай ам ва ада регьбервал гузвай мектебдин коллектив, чпихъ мадни еке агалкьунар хьурай!

Хайи чIалахъ, лезгивилихъ рикI кузвайвилай и олимпиададал кыл члугваз райондин кыл Нариман Шамсудиновични атана, ада олимпиада кыле физвай гьал ва аялар авай кабинетар ахтармишна.

Эхирдай чкаяр къазанмишай аялрив дипломар, грамотаяр, пулдин премияр ва маса савкъатар вахкана. Дугьриданни, олимпиада лезги чIалан сувариз элкьвена, лезги чIалахъ акъалтзавай чи несил патал еке метлеб авайди тестикъарна.

Ихътин мярекатар сувариз элкьурзавай, хайи чIалахъ рикI кузвай, кыле "Лезги газетдин" кылин редактор Мегьамед Ибрагимов аваз зегьмет члугвазвай вири стхайризни вахариз, "Леки" фондунин векилриз жуван патай риклин сидкьидай чухсагъул, мадни еке агалкьунар хьурай лугъуз кланзава.

Гьурметлу лезгийар, чIал хуьх!

Куь ихтиярар

Цийи къанун

Россиядин Президент Владимир Путина санкциярин шартIара налогрин жигьетдай куьмек гунын кризисдиз акси серенжемриз талукъ цийи къанундал кьул члугуна. Талукъ документ и йикъара правовой информациядин сайтда чапнава.

Цийи къанунди, кылди кьачуртIа, ихътин месэляри фикирда кьунва:

► 2021-2023-йисара материалдин менфят яз Россиядин банкардай кьачунвай дохордилай кьезвавай налогдикай (НДФЛ) азадда;

► реорганизациядин (тергунин) процессда авай ва банкротвал тестикъар тавунвай тешкилатривай арза гунын кьайдада НДС-дин звездин такъатар вахчуз жеда;

► Улакьрин налогрин жигьетдай кхажнавай коэффицент анжах 10 миллиондилай виниз кьимет авай автомобилриз талукъ яз кардик жеда;

► IT-компанияр патал 2022-2024-йисара къазанжидал кьезвавай налогдин кьадар 0 % жеда. Исятда и налог 3 процентдикай ибарат я.

Къейд ийин, идалай вилик Президент В.Путина яшамш хьунин агъа кланин кьадар, зегьметдин гьакьдин агъа кланин кьадар (МРОТ), бюджетникрин мажибар ва яшайишдин вири такъатар, пенсияр артухарунин тапшуругъ ганай. Уьлкведин регьберди тестикъарайвал, къейднавай гьакьияр гун патал бюджетда бес кьадарда такъатар ава.

Къез чидани?

Галаго

Шикилдай акъазвайди Африкадин гьечви маймунрин жуьрейрикай сад я. Адаз галаго лугъузва. Са бязи чешмейри тестикъарзавайвал, Африкадин чехи вири тамара и маймунар яшамш жезва. Мадни абур кулкусар авай гьенш чкайра, тамарин кьерехра, вацIарин кьерера жедай аскан тарар авай чкайра гьалтда.

Галагодин хамунин ранг шуьтруьвални рехивал кахъай хьтинди, кIвачер хьипи тав квайбур я. И гъайванар тарара яшамш жеда, абурулай яргъа мензилдиз хьсандиз хкадариз алакьда. Тарарай эвичина, гагъ абур кьве кIвачел, гагъ пуд кIвачел кьекьведа.

Итижлу делил ам я хьи, цацар авай чкайра гьерекатдик квайла, галагодилай вичин япар турба хьиз кватIиз алакьзава. Ихътин кьетIен алакьуни адаз еке япар тараринни кул-курин хилерикайни цацарикай хуьз куьмекзава.

Галагояр асул гьисабдай йифен гъайванар я. Адет яз, абур кылди-кылди яшамш жеда, тек-туьк дуьшурша гапIариз кватI жеда. Тлуьнин еринда и маймуни гзафни-гзаф гьашаратар ва тарарин мижера ишлемшда.

Африкадин и вагъши бязибуру кIвалин гъайван хьиз вердишарнава. Галагодин бедендин яргьивилел 13-21 сантиметр жеда, тумунин яргьивилел – 20-30 сантиметр. Заланвал тахминан 300 граммдив агакьда.

Тебиатда галагояр 8 йисуз кьван яшамш жезва. Гъа са вахтунда кIвалин хьсан шартIара, лезим кьайдада тлуьн тешкилайтIа, и вагъшийрин уьмуьр 20 йисал кьван давам жеда.

Уьлкведа ва дуьньяда

Стамбулда кыле фейи

рахунар

Украинада арадал атанвай гьалар кьайдадик кутунин жигьетдай 29-мартдиз Россиядин Федерациядин ва Украинадин векилрин арада нубатдин рахунар Туьркиядин Стамбул шегьердин Долмабахче дараматда кыле фена. Россиядин дестедин кыле Президент В.Путинан куьмекчи В.Мединский, Украинадин дестедин кыле а уьлкведин президентдин офисдин кылин меслетчи М.Подольак авай.

Пуд сятда кьван давам хьайи гуьруьш акъалтIадалай кьулукъ Владимир Мединскийди къейд авурвал, кыле тухвай рахунар метлеблугур хьана. Адан фикирар "Новости" РИА-ди раижна.

Малумарайвал, Москвадихъ галаз икьрар кутлунадалай кьулукъ Киев военный кватIалрик экечлуникай кьерех жеда. "Украинади военный союзрик экечлуник, уьлкведин мулкарал кьецепатан военный базаяр эцигуник, заминвал гузвай государствойрин, гъа жергедай яз Россиядинни, разивал авачиз военный вердишвилерин серенжемар кыле тухуник кыл кутадач", - лагъана Россиядин регьбердин куьмекчи В.Мединскийди. Гъа са вахтунда ада алава хьувурвал, Евросоюздик экечлун патал Украинади ийизвай алахъунриз Москвади аксвал ийидач.

Мединскийдин гафаралди, Украинадин терефди хиве кьунва хьи, женгинин серенжемар тухуналди Крым ва Донбасс вахчунин алахъунар ийидач.

Къейд ийин, Донбассда махсус серенжем тухунин гьакьиндай РФ-дин Президент В.Путина 24-февралдиз малумарнай. Адан макъсад Донбассдин агъалияр миллетбазрикай хуьн я.

30-мартдиз РФ-дин оборонадин министерстводи малумарайвал, махсус серенжем кыле тухунив зегьлайдалай инихъ чи кьушунри Украинадин 124 самолет ва 77 вертолет, зенитный ракетайрин 214 комплекс, пилот галачир 321 аппарат, 1752 танк ва дъяедин маса машинар, РСЗО-дин 184 установка, артиллериядин ва маса 734 яракъ, дъяедин суьрсет, военный махсус 1640 автомобиль тергна.

"Гьакьни гудач - газни жедач"

23-мартдиз РФ-дин регьбер В.Путина Европадиз агакьарзавай газдин гьакьни урус пулуналди кылиз акъуддайвал авунал элячлун тапшурмишна. Ада къейд авурвал, доллардини евроди чпин дережадиз зарар гана.

Эхиримжи йикъара Европадин бязи уьлквейри газдин гьакьни гьисаб урус манатралди авуник чпи кыл кутадач лагъана.

РФ-дин Президентдин пресс-секретарь Д.Пескова урус пулуналди газдин гьакьни гуз клан тийизвай ЕС "гьакьни гудач - газни жедач" гафаралди тагькимарна. Идан гьакьиндай ада PBS телеканалдиз гайи интервьюда къейдна. Пескова алава хьувуна хьи, Европадин бязи уьлквейри, США-ди, Канадади ва Австралияди алишверишдани экономикада Россиядиз акси дъяе малумарнава.

30-мартдиз Госдумадин Председатель В. Володина вичин Telegram-каналда къейд авурвал, Европадин государствойрихъ газдин гьакьни манатралди гудай базардин вири мумкинвилер ава. "Ина са мусибатни авач. Пул аваз, амма метягъ авачиз хьун я лап члуру гьал... Эгер газ агакьна кланзаватIа, манатарни жагьура. МасакIа виже кьведач", - кхьена В.Володина.

ЧIалахъ жезвач

ДНР-дин кыл Д.Пушилина, Стамбулда кыле фейи рахунриз талукъ яз баян гудайла, къейдна хьи, Украинадин терефди лугъузвай гафарин чIалахъ хьана виже кьведач. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижна.

"Украинадихъ галаз рахунар кыле тухунин жигьетдай чахъ ирид йисан тежриба ава. Гьатта са квел ятIа кьулар члугурдалай кьулукъни Украинадин терефдин чIалахъ хьана кландач... Украина икьрардал текьведай, вич вичин ихтиярда авачир уьлкве я", - лагъана ДНР-дин регьберди.

ЕС-диз меслят кланзавач

Госдумадин хатасузвилини ва коррупциядиз аксвалунин комитетдин векил А.Шагошевван фикирдалди, ЕС-диз Москвадинни Киевдин арада кыле физвай рахунра меслятдал атунын агалкьунар хьана кланзавач. Адан гафар 29-мартдиз "Новости" РИА-ди раижна.

Къейдзавайвал, Европадин са жерге уьлквейри анрай Россиядин дипломатар рахуруни ЕС-диз Москвадинни Киевдин арада кьалмакъал акъвазаруниз талукъ менфятлу рахунар кыле фена кланзавачирвиллин гьакьиндай шагьидвалзава.

Россиядинни Украинадин векилрин арада рахунар кыле фейи 29-мартдиз Нидерландрай, Бельгиядай, Ирландиядай ва Чехиядай анин гьукумдарри Россиядин дипломатар рахкурзавайдакай хабар ганай.

Байден кумукьдай

Эгер алай вахтунда США-дин президентдин сечкияр кыле фейитIа, Байден Трампаз кумукьдай. Америкадин чешмейрал асаслу яз, идакай В.Соловьеван Telegram-каналди хабар гузва.

Агъалийривай хабарар кьун патал тухвай серенжемдин не-тижада малум хьанвайвал, виликан президентдиз сес гуз гъазурбурун кьадарди 47 процент, Байденаз сес гуда лагай агъалийри 41 процент тешкилзава.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 4-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 17 с. 0+
08:50 «Умники и умницы Дагестана» 0+
09:20 Х/ф «Разные судьбы»
11:00 «Человек и право»
12:10 «Служа Родине» 12+
12:30,14.30,16.30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна синих гор»
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:10 «Дагестан туристический» 0+
16:55 Д/с «Заповедники РФ» 13 с. 12+
17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Ланцет» 1 с. 12+

18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Экологический вестник» 12+
21:05 «Удивительные горцы» 0+
21:25 «Ульяна спросит» 0+
22:05 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Исчезновения» 42 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Никто не узнает". (16+).
23.00 "Большая игра". (16+).
00.00 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке).
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (16+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.30 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Чингачук". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
02.45 "Таинственная Россия". (16+).
03.25 Т/с "Хмуров". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.00 "Давай разведемся!" (16+).
10.00 "Тест на отцовство". (16+).
12.15 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.20 Д/ф "Порча". (16+).
13.50 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.25 Д/ф "Верну любимого". (16+).
15.00 Мелодрама "Долгая дорога к счастью". (16+).
19.00 Мелодрама "Сашино дело". (16+).
23.05 Т/с "Дыши со мной". 13-15 с. (16+).
02.00 Мелодрама "Ангелика - маркиза ангелов". (Франция - Италия - Германия). (16+).
04.00 Д/ф "Проводница". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05.40 "Петровка, 38". (16+).
06.00 "Настроение".
09.00 Т/с "Тест на беременность". (16+).
11.00 "Городское собрание". (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.10 Х/ф "Анатомия убийства. Скелет в шкафу".
16.55 Хроники московского быта. (12+).
17.50 "События".
18.10 Т/с "Трюкач". (16+).
22.00 "События".
22.40 "Спецрепортаж".
23.10 "Знак качества". (16+).
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 Хроники московского быта. (12+).
01.30 Д/ф "Молодые вдовы".
02.10 Д/ф "Джеймс Бонд. Тайна агента 007". (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с "Кулинар 2". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф "В добрый час!"
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
13.40 Т/с "Кулинар 2". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар 2". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 "Специальный репортаж". (16+).
19.00 "Открытый эфир".
20.40 Д/с "Война миров". "КГБ против ЦРУ. Операция "Трианон". (16+)
21.25 Д/с "Загадки века".
22.15 Новости дня. (16+).
22.30 "Между тем". (12+).
22.55 "Скрытые угрозы". "Альманах 97". (16+).
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований 3"
01.30 Х/ф "В добрый час!" (16+).
03.05 Д/с "Хроника Победы". (16+).

саласа, 5-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Мечта» 0+
10:35 Д/с «Заповедники РФ» 13 с. 12+
11:05 «На виду» 12+
11:30 Т/с «Ланцет» 1 с. 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Ульяна спросит» 0+
13:40 «Подробности» 12+
14:10 «Экологический вестник» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 Проект «Удивительные горцы» 0+

16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Заповедники РФ» 14 с. 12+
17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Ланцет» 2 с. 12+
18:45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «PRO футбол» в прямом эфире
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Коллеса» 12+
00:10 «Служа Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Никто не узнает". (16+).
23.00 "Большая игра". (16+).
00.00 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (16+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Особое задание". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.30 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Чингачук". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
02.45 "Таинственная Россия". (16+).
03.25 Т/с "Хмуров". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.00 "Давай разведемся!" (16+).
10.00 "Тест на отцовство". (16+).
12.15 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.20 Д/ф "Порча". (16+).
13.50 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.25 Д/ф "Верну любимого". (16+).
15.00 Мелодрама "Время уходить, время возвращаться". (16+).
19.00 Мелодрама "Разве можно мечтать о большем". (16+).
23.00 Т/с "Дыши со мной". 16-18 с. (16+).
02.00 Мелодрама "Великодушная Анжелика". (Франция - Италия - Германия). (16+).
03.45 Д/ф "Проводница". (16+).
06.10 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05.40 "Петровка, 38". (16+).
06.00 "Настроение".
08.30 "Доктор И.". (16+).
09.05 Т/с "Тест на беременность". (16+).
11.05 "Петровка, 38". (16+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.15 Х/ф "Анатомия убийства. Скелет в шкафу".
16.55 Хроники московского быта. (12+).
17.50 "События".
18.10 Т/с "Трюкач". (16+).
22.00 "События".
22.40 "Закон и порядок".
23.10 Д/ф "Инна Гуляя и Геннадий Шпаликов. Любовь-убийство".
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 Хроники московского быта. (12+).
01.30 Д/ф "90-е. Ночная жизнь". (16+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с "Кулинар 2". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 Х/ф "Старик-разбойник". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
13.40 Т/с "Кулинар 2". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар 2". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 "Специальный репортаж". (16+).
19.00 "Открытый эфир".
20.40 Д/с "Война миров". "Нас боялись не венгры". (16+)
21.25 "Улика из прошлого".
22.15 Новости дня. (16+).
22.30 "Между тем". (12+).
22.55 "Легенды армии".
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований 3", 19 и 20 с.
01.30 Х/ф "Старик-разбойник". (12+).

арбе, 6-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Дон Кихот» 0+
10:40 Д/с «Заповедники РФ» 14 с. 12+
11:10 «Служа Родине» 12+
11:30 Т/с «Ланцет» 2 с. 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
15:30 «Колеса» 12+
16:30 Время новостей Дагестана

16:55 Д/с «Заповедники РФ» 15 с. 12+
17:25 Мультфильм 0+
17:35 Т/с «Ланцет» 3 с. 12+
18:45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Здоровье» в прямом эфире
21:10 «Дагестан туристический» 0+
21:30 «Первая студия» 12+
22:00 «Городская среда»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Память поколений»
00:00 Д/с «Исчезновения» 43 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Информационный канал". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.20 "Информационный канал". (16+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Никто не узнает". (16+).
23.00 "Большая игра". (16+).
00.00 "Информационный канал". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Информационный канал". (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агулском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 "Кто против?" (12+).
17.00 "Вести".
17.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Елизавета". (16+).
22.20 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.00 Т/с "София". (16+).
02.00 Т/с "Земский доктор". (16+).
03.30 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Северные рубежи". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.35 Т/с "Морские дьяволы. Северные рубежи". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.30 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Чингачук". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.45 Т/с "Пес". (16+).
02.40 "Таинственная Россия". (16+).
03.20 Т/с "Хмуров". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.00 "Давай разведемся!" (16+).
10.00 "Тест на отцовство". (16+).
12.15 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.20 Д/ф "Порча". (16+).
13.50 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.25 Д/ф "Верну любимого". (16+).
15.00 Мелодрама "Сашино дело". (16+).
19.00 Мелодрама "Тростинка на ветру". (16+).
23.05 Т/с "Дыши со мной". 19 и 20 с. (16+).
00.45 Т/с "Дыши со мной. Счастье взаимно". (16+).
02.00 Мелодрама "Ангелика и король". (Франция - Италия - Германия). (16+).
03.45 Д/ф "Проводница". (16+).
06.10 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05.40 "Петровка, 38". (16+).
06.00 "Настроение".
08.30 "Доктор И.". (16+).
09.05 Т/с "Тест на беременность". (16+).
11.05 "Петровка, 38". (16+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.55 "Город новостей".
15.15 Х/ф "Анатомия убийства. Убийственная справедливость". (12+).
16.55 Хроники московского быта. (12+).
17.50 "События".
18.15 Т/с "Трюкач". (16+).
22.00 "События".
22.40 "Хватит слушать!" (16+).
23.10 "Прощание". (16+).
00.00 "События".
00.30 "Петровка, 38". (16+).
00.50 Д/ф "Обжалованию не подлежит. Лютий".
01.30 "Знак качества". (16+).
02.10 Д/ф "Знаменитые соблазнитель. Патрик Суэйзи". (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с "Кулинар 2". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 "Специальный репортаж". (16+).
09.35 Х/ф "Родная кровь".
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
13.40 Т/с "Кулинар 2". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Кулинар 2". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 "Специальный репортаж". (16+).
19.00 "Открытый эфир".
20.40 Д/с "Война миров". "СССР против США. Подводные сражения". (16+)
21.25 Д/с "Секретные материалы". (16+).
22.15 Новости дня. (16+).
22.30 "Между тем". (12+).
22.55 "Главный день". (16+).
23.40 Т/с "Закон и порядок. Отдел оперативных расследований 3"
01.30 Х/ф "Родная кровь". (12+).

хемис, 7-апрель

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20,14.50</

Table with 8 columns: жумья, 8-апрель; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains program schedules for the first week of April.

Table with 8 columns: киш, 9-апрель; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains program schedules for the second week of April.

Table with 8 columns: гьяд, 10-апрель; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains program schedules for the third week of April.

Table with 8 columns: КУЛЬТУРА 4-10-АПРЕЛДАЛДИ; ИСЛЕН; САЛАСА; АРБЕ; ХЕМИС; ЖУМЬЯ; КИШ; ГЬЯД; РАДИО; ИСЛЕН; САЛАСА; АРБЕ; ХЕМИС; ЖУМЬЯ; КИШ; ГЬЯД. Contains cultural and radio program schedules.

Дин

Чехи гунагъар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъый алим

(Эхир. Эвел - 2021-йисан 45-52, 2022-йисан 1-12-нумрайра)

Курелди лагъайтла, ам (яни "такфир авун") чехи тема я, адакай, ктабар келна, чирвал къачун лазим я.

8) Ни мушрикьрин пад къуртла ва мурсуманрин аксина абуруз куьмек гайитла, ам кафир хъанва.

9) Вуж са бязи ксариз, Хидрдиз Муса-

дин шариатдай экъечдай ихтияр хъайивал, Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) шариатдай экъечдай ихтияр ава лагъана инанмиш ятла, ам кафир жезва.

10) Аллагъдин диндилай элкьуьн - ам чир тийиз, адал амал тийиз - гъахътин касни диндай акъатзава.

Ихътин хаталу крар мадни ава. Гунагърикай яргъаз хъун патал чна шариатдин чирвилер къачуна кланда. Я Аллагъ! Чи чирвилер артухара ва чирвилерал амал ийиз куьмек це!

Къуръандай ва гъадисрай къачунвай дуьаяр

Дуьадиз еке лайихлувилер, метлеб ва тагъсир ава. Аллагъ-Таалади Къуръанда лагъанва (40-сура, 60-аят, мана): "Эеера Заз куьне (дуьа ая, ялвар ая са Заз) - За квез жаваб гуда..."

Гъадисда лагъанва (мана): "Дуьа - ибадат я" (Турмузий).

Маса гъадисда къейднава (мана): "Дуьа - муьмин касдин силлагъ (яракъ) я" (Агъмад).

Са гъадисда мадни лагъанва, (мана): "Дугъриданни, ни Аллагъдивай тлалаб-завачтла (ялварзавачтла), Адаз а касдикай хъел къевеза" (Турмузий).

Виридалайни хъсан ва менфятлу дуьаяр Аллагъ-Тааладин Пак Къуръанда ва Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гъадисра авайбуру я! Ахътин дуьайрикай инсандиз и дуьньядани менфят ава, Эхиратдани. И дуьньяда а дуьайри инсандиз саламатвал гузва, ам зарарикай хуьзва.

Дугъриданни, дуьа авунихъ вичин эдебар, шартлар, лайихлу вахтар ва чкъар ава: абуру шариатдин ктабра къалурнава.

Агъадихъ чна диндин алимар тир Рамазан Рустамовани Ямин Мегъамедова лезги члалаз таржума авунвай "Мусурман хъудай къеле" ктабдай бязи дуьаяр (зикрияр) гузва. Клепа ва менфят къачу, играми газет келзавайбуру! Къуй куь дуьаяр Аллагъди къабулрай!

Ахварай аватайла келдай дуьаяр (зикрияр)

1. "Альхамду лиллагъи ллязи ахляна багъда ма аматана ва илайгъи ннушур".

Вири гъямд хъуй Аллагъдиз, чав киникъ агакьарайдалай къулухъ (яни чун ахварал ракуьрнавайдалай къулухъ чал чан хкай. Ахвар киникъин "стха" я, адаз ухшар я ва Гъадан патав я (чи виридан) элкьевена хтун (Къияматдин Юкъуз). (Бухарий, Муслим).

2. "Ла илагъа илла-ллагъу вахидгъу ла-шарика лагъу, лагъуль мульку валагъуль хламду вагъува гъала кулли шайтин къадир. Субханаллагъи валхамду лиллагъи вала илагъа илла-ллагъу валагъу акбар вала хлава вала къувата илла биллагъиль гъалийиль гъазим, раббигъфирли".

Авач илагъи (ибадат авуниз лайихлу тир) Аллагъдилай гъейри, Ам текя. Авач адаз маса шерик, са Адаз талукъ я гъукум (пачагъвал), са Адаз талукъ я вири гъямд ва Ам вири крарал къудратлу я. Пак я Аллагъ, вири гъямд талукъ я Аллагъдиз. Авач илагъи (ибадатдиз лайихлу тир) Аллагъдилай гъейри, Аллагъ виридалайни чехи я, авач гуж ва къуват садазни - анжах Виридалайни вине тир ва Чехи тир Аллагъдин патай я! Рабби, залай гъил къачу!

(КъатIа ма)

Клларин вахтар (Махачкъалада)

АПРЕЛЬ						
Югъ	Экуьнин	Рагъ экъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	03:37	05:31	11:59	15:29	18:20	19:36
2	03:55	05:29	11:58	15:30	18:21	19:37
3	03:53	05:27	11:58	15:30	18:22	19:39
4	03:51	05:25	11:58	15:31	18:24	19:40
5	03:49	05:24	11:57	15:31	18:25	19:41
6	03:47	05:22	11:57	15:32	18:26	19:43
7	03:45	05:20	11:57	15:32	18:27	19:44
8	03:43	05:18	11:56	15:33	18:28	19:45
9	03:41	05:17	11:56	15:33	18:29	19:47
10	03:39	05:15	11:56	15:34	18:31	19:48
11	03:37	05:13	11:56	15:34	18:32	19:50
12	03:35	05:12	11:55	15:34	18:33	19:51
13	03:33	05:10	11:55	15:35	18:34	19:53
14	03:31	05:08	11:55	15:35	18:35	19:54
15	03:29	05:07	11:55	15:36	18:36	19:56
16	03:26	05:05	11:54	15:36	18:37	19:57
17	03:24	05:03	11:54	15:37	18:39	19:58
18	03:22	05:02	11:54	15:37	18:40	20:00
19	03:20	05:00	11:54	15:37	18:41	20:01
20	03:18	04:59	11:54	15:38	18:42	20:03
21	03:16	04:57	11:53	15:38	18:43	20:04
22	03:14	04:56	11:53	15:39	18:44	20:06
23	03:12	04:54	11:53	15:39	18:46	20:08
24	03:10	04:52	11:53	15:39	18:47	20:09
25	03:08	04:51	11:53	15:40	18:48	20:11
26	03:06	04:49	11:52	15:40	18:49	20:12
27	03:04	04:48	11:52	15:41	18:50	20:14
28	03:02	04:47	11:52	15:41	18:51	20:15
29	03:00	04:45	11:52	15:41	18:52	20:17
30	02:58	04:44	11:52	15:42	18:54	20:18

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Спорт

ВикIегъвал къалурна

ВОЛЕЙБОЛ

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

24-мартдиз Белиж поселоқда Советрин Союздин Игит Абас Исрафилов рикел хкуниз талукъарна турнир кыле фена. Адан кылин макъсад игитдин чешнедалди жегъил несил ватандал, жуван халкъдал, хайи чилел рикI алаз тербияламышун тир. Ана Къурагъ, Докъузпара, Жив, Дербент районрин, Дербент шегъердин ва Белиж поселоқдин хкъанвай командайри иштиракна.

Турнир ачухуниз талукъарнавай мярекатдал Белиж поселоқдин кыл Р.Гъабибулаев ва волейболдай Россиядин чемпион Р.Рамазанов рахана. Абуру къейд авурвал, Россияди Украинада махсус серенжем кыле тухузвай алай вахтунда, чи игитар рикел хкуналди, ихътин турнирар ва маса серенжемар тухунихъ акъалтзавай несил патал еке метлеб ава. А.Исрафилова Афгъанистанда хъиз, Н.Гъажимурадова Украинада еке игитвал къалурна.

- Чун чи Ватандиз вафалу веледар я. Квехъ, спортда хъиз, уьмуьрдин вири рекъерани анжах агалкъунар хъурай! - алхишна мярекатдал рахайбуру.

Турнирдин финалдиз Къурагърин ва Белиж поселоқдин командайр акъатна. "Къурагъ" команда (шикилда) 1-чкадиз лайихлу хъана. "Белиж" ва "Дербент" командайри, талукъ тирвал, 2 ва 3-чкайр къуна.

Турнирдин судьявилдин везифаяр Заур Велиханова тамамарна. Акъажунра кIвенкIвечи чкъар къур командайриз кубокар, медалар, грамотаяр, футболкайар, гъакIни 30, 20, 10 агъзур манат премиярни гана.

Спортдин мярекат тешкилиз куьмек гайи тренер Закир Идрисован гафаралди, акъажунрин вири харжияр карчи Азим Исмаилова вичел къачунвай. Поселоқдин администрацияди Белижда кыле тухузвай

кIвалахрик къуьн кутунай ва культурно-массовый мярекатра иштиракунай Азим Исмаилова сагърай лагъана.

Рикел хкин: са шумуд югъ идалай вилик Белиж поселоқдин гимназиядин спортзалда Киблепатан Дагъустандин командайрин арада волейболдай ачух турнирни кыле тухвана. Ам жегъилрин арада массовый спорт вилик тухвай, Белиж поселоқдин администрациядин кылин къуллугъдал кIвалахай Юсуф Азизович Азизован экуь къаматдиз бахшнавай. Турнирда Дербент райондин Хазардин, Лукъарин, Белиждин, Мамедкъаладин, Къурагъ ва СтIал Су-

лейманан районрин спортшколайрин хкъанвай командайри иштиракна.

Ам ачухуниз талукъ мярекатда Белиж поселоқдин кыл Рамиз Гъабибулаева, Дагъустан Республикадин физический культурадин ва спортдин министр Саждид Саждидова, райондин ва поселоқдин собранийрин депутатри, школайрин директорри, общественный тешкилатрин векилри, Юсуф Азизован багърийри ва масабуру иштиракна. Судьявилдин везифаяр Закир Идрисова ва Тельман Загъирбегова тамамарна.

Къизгъин къугъунрин нетижада "Белиж" поселоқдин командади (шикилда) 1-чка къуна. 2 ва 3-чкайр, талукъ тирвал, "Мамедкъала" ва "Къасумхур" командайри пайна.

Ахцегърин пагъливанрин агалкъун

ЗАЛАН АТЛЕТИКА

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Виликдай Ахцегъ район залан атлетикадай Абдулгъамид ва Мирза Къеземетоври, Сабир Шагъмирова, Гъажибегъ Гъажибегова, Фиридин Эюбова ва масабуру машгъурнай. Абурун баркаллу рехъ жегъил пагъливанрин цийи несилди лайихлудаказ давамарзава. ИкI, спортдин ветеран, залан атлетикадай РФ-дин спортдин мастер Халил Мирзоеван ва адан хва, А.Гъаниеван тIварунихъ галай ДЮСШ-дин муаллим Фаргъад Мирзоеван гъилик спортдин и жуьредай вердишвилер къачузвай спортсменрин нетижайри и кар субутзава...

26-мартдиз Бабаюртда залан атлетикадай кыле феи Дагъустандин чемпионатда Ахцегърин хкъанвай командадин иштиракчийри, чпин руьгъдин ва бедендин къуват къалуруналди, кIвенкIвечи чкъар къуна. ИкI, Асали Абдулгъашумов (73 кIдин заланвал авайбурун арада) 225 кг (ры-

вок - 115, толчок - 140 кг), Рагъман Лалаев (89 кIдин заланвал авайбурун арада) 275 кг (рывок - 125, толчок - 150 кг) кг хкажуналди, 1-чкайриз лайихлу хъана. Бахтияр Эмирова (81 кIдин заланвал авайбурун арада), 220 кг (рывок - 100, толчок - 120 кг.) хкажуналди, 2-чка къуна.

Ихътин агалкъун чи пагъливанрихъ мукъвал йисара хъанвачир. Вилик квай СКФО-дин чемпионатдани чаз абурухъ еке агалкъунар хъана кланзава.

"Лезги газетда" диндин пак кхъинар жезва. Гъавиллай ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62
КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ш. ГЪАЖИМИРЗОЕВ

Газет йиса 52 сеферда ахъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникацийрин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахъузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делилрин дуьзвили ва керчек-
вилдин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахъана - 16.00

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6730

Ⓜ - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбуур я.
Ⓜ - Икъван яшар хъанвайбуур къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкъала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мукъаятвал квадармир! Гатфар хаталу вахт я

**Ислам СИРХАЕВ,
Махачкъаладин 1-нумрадин
ОНД ва ПР-дин къуллугъчи**

Гъар йисан гатфариз чи рес-
публикадин мулкарал цаяр къу-
нин дуьшуьшар гзаф арадал
къезва. Абурун килин себебрик
неинки цуьв мукъаятсуздака
эгечлун, гъакни кьурай веъериз
цйай ягъунни акатзава. Ик, хуьрун
майишатдин къвалахар кьилиз
акъудун патал агъалияр багъ-бус-
тандиз, чуьлдиз экъечзава, зир-
зибилриз, кьурай веъериз, пеше-
риз ва маса затлариз цйай язава.
Гзафбуру им хаталу кар тирди, гар
акъатуни месэла мадни деринриз
ракъурдайди аннамишзавач. Са
гафуналди, чуьлдал цйай хъийиз-
вай гзаф дуьшуьшра цуру гъалар
арадал къезва - чуьлдер, там
квай чкаяр, кул-кусар, тамар терг
жезва... Мисал яз, 2021-йисуз Да-
гъустанда тамари - 3, ачух чкай-
ра кьурай веъери-къалари цйай
кьур 1369 дуьшуьш арадал атана.
Хатасузвилин къайдайрал амал
тавунай 44 касдиз талухъ яз адми-
нистративный протоколар къена.

Кьурай веъери цйай кьун а
кардалди хаталу я хъи, ам цун
са гъевчи цйелхемдилаини сад-
лагъана арадал атун, иллаки гар
авай юкьуз адан нетижаяр мад-
ни цурубуру хъун мумкин я. Ихъ-
тин саки вири дуьшуьшар инса-
нар себеб яз арадал къезва.
Кьуру веъер-къалари цйай чуьл-
да гуьзчивиликай хкудна аму-
къай цйай квай чкадилай, пилпрус-
дилай ва я спичкадилай къазава.

Цйай кьур дуьшуьшар хъайи-
ла, стационарный телефондай
"01", "101" ва я мобилникдай
112 нумрайриз тади гьалда зенг
авун герек я.

Эгер цйай кьур дуьшуьш кьун

яшамиз жезвай къвалерин патав
арадал атанватла, агъадихъ га-
лай къайдайрал амал авуналди,
къевай куь ва багърийрин уьмуьр
ва сагъламвал хаталувиликай
хкудиз жеда:

- *куь хизанда авайбурукай
къез куьмек гуз тежезвай ксар
къвалаяй акъуд, къвалин гъайва-
нарни рикелай ракъурмир;*
- *тади гьалда пожарный
частуниз зенг ая, цйай кьунвай
чкадин адрес ва куь фамилия
лагъ;*

- *къвалин пенжерар, ракла-
рар, вентиляциядин тлеквенар
вири кьели ая;*
- *цйай къвалин цлав агатиз
хъайитла, аниз ва къвалин къа-
вуз яд ягъа;*
- *цйай маса участокрал
чуклун тавун патал датлана
гуьзчивал ая;*

- *ведрояр, челегар ва маса
къаб-къажах цйай ацлур, къежей
пек-лек гъилик ая, абуралди
тимил къадардин цйай хкадариз
жеда;*
- *эгер цулкай куь уьмуьр-
диз хата авачтла, гъилик квай
затларалди ам хкадариз чалиш-
мишвал ая.*

Бязи вахтара цаяр кьунин дуь-
шуьшар аялар себеб язни арадал
къезва. Спичкаяр аялар патал
къугъвадай затлар туширдакай,
акатай вуч хъайитлани цуьз веъин
тавуни патяхъай аялрихъ галаз
гъавурда твадай суьгъбетар ая!

Эхирдай мадни рикел хкиз
къанзава: цаяр кьуникай хуьнин
къайдайрал амал тийизвай ксар
административный жавабдар-
виллиз цлугвада. Жермедин къа-
дар агъалияр патал 2 агъзур,
къуллугърал алай ксар патал 6
агъзурдалай 15 агъзур манат-
дал къван я.

Гафарин алемдай

Гъазурайди - Мурал САИД

МАКЪРАГ - цлар эцигдай устлар (и гаф Плагъиржалрин хуьруьн нугъатда ава).

МИЛАВ - синька (Плагъиржалрин хуьруьн нугъатда ава).

МУЛЕЙЛИ (мулдин цуьк) - фиалка. В переносном смысле: го-
рянка, красавица, а также собственное имя девушки. (И гаф, мисал
яз, Седакъет Керимовадин эсерра гьалтзава).

НЕНЕ - бабушка (и гаф Фиярин хуьруьн нугъатда ава. Ам М.Ба-
баханован гафаргандани гъатнава).

ПИЛИСУФ - марфадин къарникъуз (и гаф Плагъиржалрин хуь-
руьн нугъатда ава).

ПУРЗ - лаваш (и гаф Хъимилрин хуьруьн нугъатда ава).

СУЪМБЕ - туннель (и гаф Агъа Лакарин хуьруьн нугъатда ава).

ЧАЛАГ - когда птицы кружат в небе (и гаф Манкъулидхуьруьн
нугъатда ава).

ЧПАЗ - тут (и гаф Агъа Лакарин хуьруьн нугъатда ава).

ЧУХЧАХ - щетка (и гаф Ахцегъ райондин са жерге хуьрерин ну-
гъатра ава).

ЧАФ - гзаф къалин веъ-хъач экъечнавай, эчелри кьунвай чка.

ХЕРЦЕЛАГ - 1) кварцин къаникай кутадай дасмал; 2) пурарин
къаникай кутадай палан (и манада Плагъиржалрин хуьруьн нугъатда
менфят къачузва).

ХУМУЛ - куьлуь марф (чи хейлин гафарганра гъатнава).

(КъатI ама)

Вини СтIалрин юкъван мектебдин муаллимрин коллективди
Мегъамедафис Мегъамедкъасумович МЕГЪАМЕДОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизанриз, вири мукъ-
ва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

1974-йисуз Мегъарамдхуьруьн М.Гъажиеван тIварунихъ га-
лай 1-нумрадин юкъван мектеб санал акъалтIарай юлдашри хъсан
къилихрин инсан, яр-дуст
Аюб Зиядинович АЮБОВ
кечмиш хъунихъ галаз алакьалу яз рагъметлудан хизанриз, вири
мукъва-къилийриз, дериндай хажалат цIугунивди, башсагълугъ-
вал гузва.

И гатфариз...

Минаят МУТАЛИБОВА

И гатфариз къуьд хтана
кьилелай -
Чун гъаклани чи тарихди
кайд тир.
Кланни-такланз накъвар физва
вилелай:
И гатфариз Яран цйайни
къайид тир.
И гатфариз тимил жеда
гуьруьшар,
Чара хъуни кланибуру кьвед
чурурда.
Вахт тахъанмаз чинал кьведа
биришар,

И гатфари марвар валал
кьурурда.
И гатфариз чубарукрал вил алач,
Зарафатди чукулди хъиз
тIарзава.
Санихъ квахъдай желвет
са пилпI, чил авач -
И гатфариз риклиз хура
дарзава.
И гатфариз дебда гъатна
чулав шал:
"Дааах!" - гъарайдай шарагдиз
за вуч лугъун?..
Дидени свас секинардай
чизмач чIал.
И гатфариз ялавар я къайи цIун.

Суалар ва жавабар

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Олимпиада

- Буба, вири гъевчи-чIехидан сивера олимпиада гаф ава. Теле-
визордайни и гаф гзаф тикрарзава. Ам гъикI арадиз атанвайди я?

- Чан хва, Грецияда лап чIехи дагъ ава. Адан тIвар Олимп я. Ам
дегъ заманайрин грекери лап михъи чка яз гъисабзавай ва ана чпин
къилин гъуц Зевс ава лугъузвай. Инсанар вагъшияр хъиз яшамиз
жезвай девирра абурун арада гъамиша гъуьжетар, куклунар, ката-
калтугунар, юкъварар кьунар, дявеяр, гзаф маса жуьрейрин акъа-
жунар арадиз атана. Ихътин гъуьжетрин сифте кьугъунар Грецияда
чи эрадал къведалди 776-йисуз (2797 йис идалай вилик) гъа Олимп
дагъда кьиле фена.

Гъугъунлай и кьугъунар тешкилзавай чIавуз гъатта дявеярни
акъвазариз, вири гъа кьугъунриз килигиз, абуруз кьимет гуз къватI
жезвай.

Дегъ вахтарилай инихъ дуьньядин хейлин уьлквейрин халкъа-
рин арада жезвай кьугъунриз - спортдинни чирвилерин акъажунриз
Олимпиада лугъузва.

- Агъ, буба, аз икъван чIавалди вучиз чир хъанач? Гила жувни
виклегъбурун жергеда хъун патал за лап хъсандаказ къелда ва гъар
юкьуз спортзалдиз фида. Белки, закайни олимпиададин игит жен...

Сканворд

Туькьурайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

Гем- гъуьш	Начагъ- виллин лишан	Тарахъ- турухъ, чалпачух	Паргал
Лезги район	Тапар- хъанвал	Часпар чара ийиз- вай пая	Шаир Тажидин ...
Къум- пара	Индия- дин чIал	"... Идрис" (А.Саидов)	Ими
Жегъил (антоним)	Къызгъин цIай	Гуьлле ядай яракъ	

"ЛГ"-дин 12-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦIАРАРА: Къураба. Аваран. Мавлид. НиштIер. ТIветI. Ибара. Цнал.
Ватан. Хешил.

ТИК ЦIАРАРА: Регъв. Авадан. КъарматI. МуртI. Игъиятвал. Рамазан. ТIвал.
Ахвах.

"Мавел" чапханада **Къ.Х. АКИМОВАН** цйийи ктаб - "Лезги
литературадин энциклопедия" акъатда. Ам 400 чиникай ибарат
жеда. Ктабдик кутун патал цйийи малуматар (са чар текст ва шикил)
къабулзава. Энциклопедия подпискани ийиз жеда: са ктабдин къи-
мет - 500 манат. Маса гуда - 1000 манатдай. **Тел.: 8-928-873-4002.**
М.Магъмудов.